

Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника

Економічний факультет

Кафедра фінансів

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
на тему:

«ДІЛОВА АКТИВНІСТЬ ТА РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗРОСТАННЯ»

Виконав: студентка II курсу,
скороченого терміну навчання
групи ФБС – 21ст
Самуляк Назар Любомирович

Керівник: Плєць Іван Іванович, к.е.н.,
доцент, доцент кафедри фінансів

Рецензент _____
(прізвище та ініціали , місце роботи, посада)

Івано-Франківськ – 2024 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ	6
1.1 Концептуальні основи ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства	6
1.2. Фактори формування показників, що характеризують ефективність діяльності підприємства	12
1.3. Методичні основи оцінки показників ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств	17
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (на прикладі ТОВ «Прикарпаттяексперт»)	25
2.1. Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «Прикарпаттяексперт»	25
2.2. Формування ділової активності підприємства та аналіз показників, що її характеризують	33
2.3. Аналіз впливу фінансових результатів ТОВ «Прикарпаттяексперт» на показники рентабельності	42
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	56
3.1. Особливості ведення фінансово-господарської діяльності підприємств в умовах війни	50
3.2. Шляхи підвищення ефективності управління діловою активністю та рентабельністю суб'єктів господарювання	56
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65

ВСТУП

Сучасні економічні умови ставлять перед підприємствами завдання постійного підвищення ефективності своєї діяльності. Групи цих показників є цільовими для будь-якого підприємства, відображаючи його здатність генерувати прибуток і підтримувати конкурентоспроможність на ринку.

Ділова активність визначається як ступінь інтенсивності використання ресурсів підприємства для досягнення своїх стратегічних цілей. Вона охоплює всі аспекти господарської діяльності, включаючи операційні процеси, маркетинг, інновації та управлінські рішення. Високий рівень ділової активності свідчить про ефективність управління підприємством, його здатність адаптуватися до ринкових змін та успішно реалізовувати поставлені завдання.

Рентабельність – це сукупність показників, що відображає відносний рівень прибутковості підприємства, співвідношення між отриманим доходом і витратами, понесеними для його досягнення. Вона є критерієм ефективності використання ресурсів та інвестицій, визначає економічну життєздатність підприємства і його здатність створювати додаткову вартість.

Сучасні підприємства, які прагнуть успіху, мають акцентувати увагу на цих аспектах, щоб досягти стійкого економічного зростання та забезпечити свою конкурентоспроможність на ринку. Розвиток ділової активності та підвищення рентабельності є взаємопов'язаними процесами, які потребують системного підходу та комплексного вирішення, тому тема бакалаврського дослідження є особливо актуальною в умовах війни.

Дослідження даної проблематики проводилося такими науковцями як Гринькевич О.А., Кіндрацька Г.І. Гончаров А.Б. Горобець Т.А., Гончарук А.Г. Гречко А. В., Гречухін А. С. Десятнюк, О., Горват Т. Кисіль, Я., Кисіль, М., Тітенко, З. Кошова В.Ю., Богацька Н.М. Масюк Ю. В., Качур В. С., Савицька О.М., Салабай В. О. Ярославський А.О. Ясіновська І.Ф. Проте наразі

заходи щодо управління діловою активністю та рентабельністю підприємства потребують систематизації, а механізм взаємовпливу цих показників - додаткового дослідження.

Метою бакалаврської роботи є здійснення комплексного аналізу економічної сутності показників ділової активності та рентабельності підприємства, факторів їх формування та механізму управління їхніми складовими для підвищення ефективності діяльності підприємства.

Для реалізації цієї мети було поставлено ряд завдань:

1. дослідження теоретико-правових засад оцінки ділової активності та рентабельності;

2. окреслення факторів формування показників, що характеризують ефективність роботи підприємства;

3. вивчення методичних основ проведення оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств;

4. проведення аналізу даних показників на основі фінансової звітності підприємства;

5. обґрунтування напрямів підвищення ефективності роботи суб'єктів господарювання в сучасних умовах в контексті управління їх діловою активністю та рентабельністю.

Об'єктом дослідження виступають економічні відносини, що виникають на підприємстві при управлінні оборотними активами, власним капіталом та позиковим капіталом та формують ділову активність підприємства та рівень рентабельності його діяльності.

Предметом дослідження є окреслення теоретичних та практичних аспектів формування показників ділової активності, рентабельності, що є передумовою та водночас дозволяють оцінити ефективність роботи підприємства.

Теоретичну і методичну базу роботи сформували наукові публікації у спеціалізованих фахових виданнях з проблематики фінансового управління діяльністю підприємств, аналітичні та методичні розробки вітчизняних та

зарубіжних науковців. Інформаційною базою роботи є закони України, постанови Кабінету Міністрів України, Методики оцінки фінансового стану підприємств та фінансова звітність суб'єкта мікропідприємництва ТОВ «Прикарпаттяексперт».

При проведенні дослідження використано методи дедукції та індукції – при дослідженні фахової літератури та визначенні сутності базових понять; декомпозиції та порівняльного аналізу – для проведення власних трактувань із та обґрунтування пропозицій, економіко-математичні та статистичні – при здійсненні аналізу фінансових показників підприємства.

Робота виконана в межах науково-дослідної тематики кафедри фінансів Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ

1.1. Концептуальні основи ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства

Для формування фінансової стійкості, економічного розвитку й уникнення кризових ситуацій у виробничо-фінансовій сфері, кожне підприємство має забезпечувати ефективне ведення своєї бізнес-діяльності, спрямованої на мінімізацію ризиків невдач в умовах економічної нестабільності та конкуренції.

Проте це охоплює різні аспекти підприємницької діяльності: з одного боку, ефективність управління активами та пасивами підприємства, а з іншого, – результативність його фінансово-господарської діяльності.

Процес виробництва чи створення послуги на підприємстві відбувається завдяки взаємодії ключових факторів, таких як персонал (робоча сила), засоби та предмети праці. Власне через використання наявних виробничих, матеріальних і трудових ресурсів виробляється продукція чи створюються послуги.

Це означає, що витрати на працю та виробничі ресурси на початку операційного циклу, дозволяють одержати результати виробництва та виручку від їх реалізації після його завершення.

Отже, ефективність є комплексною економічною категорією, яка відображає взаємозв'язок між витратами на працю та ресурси для отримання позитивного результату. На рівні підприємства ефективність визначається співвідношенням між результатом виробництва та використаними ресурсами.

Проте, зважаючи на кількість та види господарських операцій, що здійснюються підприємством, розуміємо, що ефективність господарської

діяльності є комплексним поняттям та включає в себе багато елементів.

Зокрема, за твердженням Ярославського А.О., оскільки підприємство діє в умовах ринкової економіки та є відкритою системою, проблему його ефективності можна розглядати з різних точок зору, в залежності від цілей учасників його фінансово-господарської діяльності:

– економічна ефективність, яка відображає співвідношення між витратами та результатами діяльності підприємства у грошовому виразі, відповідно до його цілей та інтересів учасників.

– соціальна ефективність, що характеризує відповідність витрат соціальним результатам діяльності, що виявляються через вплив на інтереси споживачів продукту суб'єкта господарювання, а також вплив результатів діяльності підприємства на цілі та інтереси суспільства.

– екологічна ефективність, яка проявляється через екологічну відповідальність та свідоме природокористування підприємства із дотримання вимог щодо екологічності продукції.

Розгляд проблеми ефективності підприємства з різних поглядів та її оцінка для різних цілей та користувачів інформації призводять до різноманітності підходів до визначення її ефективності [38].

Згідно дослідження, проведеного А. Хоком [3], ефективність фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання може бути визначена через конструктивні рішення його менеджменту, і оцінена шляхом застосування ряду критеріїв, таких як результативність, ефективність, продуктивність та зростання.

Проте, такий підхід викликає потребу уточнення: поняття результативності та ефективності дещо різні, сутність продуктивності полягає у тому, що ефективність розглядається з точки зору виробничих процесів, а поняття зростання є комплексним та стосується не лише корпоративної діяльності, а й будь-якого процесу, що є динамічним.

За твердженням Гончарук А.Г. та Горобець А.Г. [7] результативність показує наскільки фактичні результати діяльності підприємства відрізняються

від запланованих або бажаних і чи досягнуті будь-які результати взагалі, ефективність, як було зазначено раніше показує співвідношення між фактичними результатами і вкладеними ресурсами для їх досягнення.

Продуктивність визначається ефективністю використання різноманітних ресурсів підприємства, що включають працю, капітал, землю, матеріали, енергію, інформацію та інші. Ці ресурси використовуються протягом процесу виробництва продукції, виконання робіт або надання послуг. Результатом цього процесу є кількість виготовлених товарів чи наданих послуг протягом певного періоду часу.

Тобто бачимо, що всі ці поняття перебувають у взаємозв'язку між собою через різні впливи ресурсів та результатів.

Оскільки тематика нашого дослідження стосується корпоративних фінансів, то маємо зосередитися на показниках, що відображають ефективність використання та управління вкладеними коштами, а саме на показниках ділової активності та рентабельності.

Економічна нестабільність вимагає ухвалення обдуманих управлінських рішень та оцінки їх впливу на зовнішнє середовище діяльності суб'єкта господарювання. Дослідження поняття ділової активності є важливим, оскільки відображає зміни в економіці, які вимагають уваги до ефективного використання ресурсів і фінансового стану підприємств.

Від його об'єктивності залежить якість управлінських рішень та здатність підприємства адаптуватися до змін. Незважаючи на велику увагу до цієї теми, питання теоретичної сутності ділової активності немає єдиного напрямку, оскільки передбачає застосування різних підходів, до яких включаючи соціологічний та фінансовий.

З соціологічної точки зору, «ділова активність» описується як комплекс дій, спрямованих на стимулювання економічного зростання підприємства через гармонійний розвиток всіх його елементів у взаємодії з оточуючим середовищем.

Науковці – дослідники фінансової проблематики, описують дане поняття

у контексті підприємницької діяльності. Так, за твердженням Куриленка Т.П. [20], ділова активність підприємства – це систематичні зусилля на рівнях макрота мікрорівнях управління, спрямовані на підвищення ефективності його діяльності з метою стимулювання його розвитку, збільшення зайнятості та оптимального використання ресурсів для досягнення конкурентоспроможності на ринку та формування інноваційного потенціалу.

Гринькевич О.А., Кіндрацька Г.І. [1, с. 251] ділову активність визначають як складну характеристику бізнес-середовища суб'єкта господарювання, що є передумовою його платоспроможності, фінансової стійкості та стабільності, достатності та ефективності використання усіх видів ресурсів та результатів господарювання, відображенням його становища та діяльності на ринку.

Інше трактування терміну «ділова активність» полягає у тому, що вона є сукупністю заходів, спрямованих на розвиток фірми на ринках праці, продукції та капіталу. Однак такий підхід до розуміння терміну лише у контексті фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання може бути дискусійним, оскільки ділова активність підприємств проявляється в більш широкому спектрі аспектів, таких як динаміка розвитку, досягнення цілей, ефективне використання ресурсів та розширення ринків збуту [23].

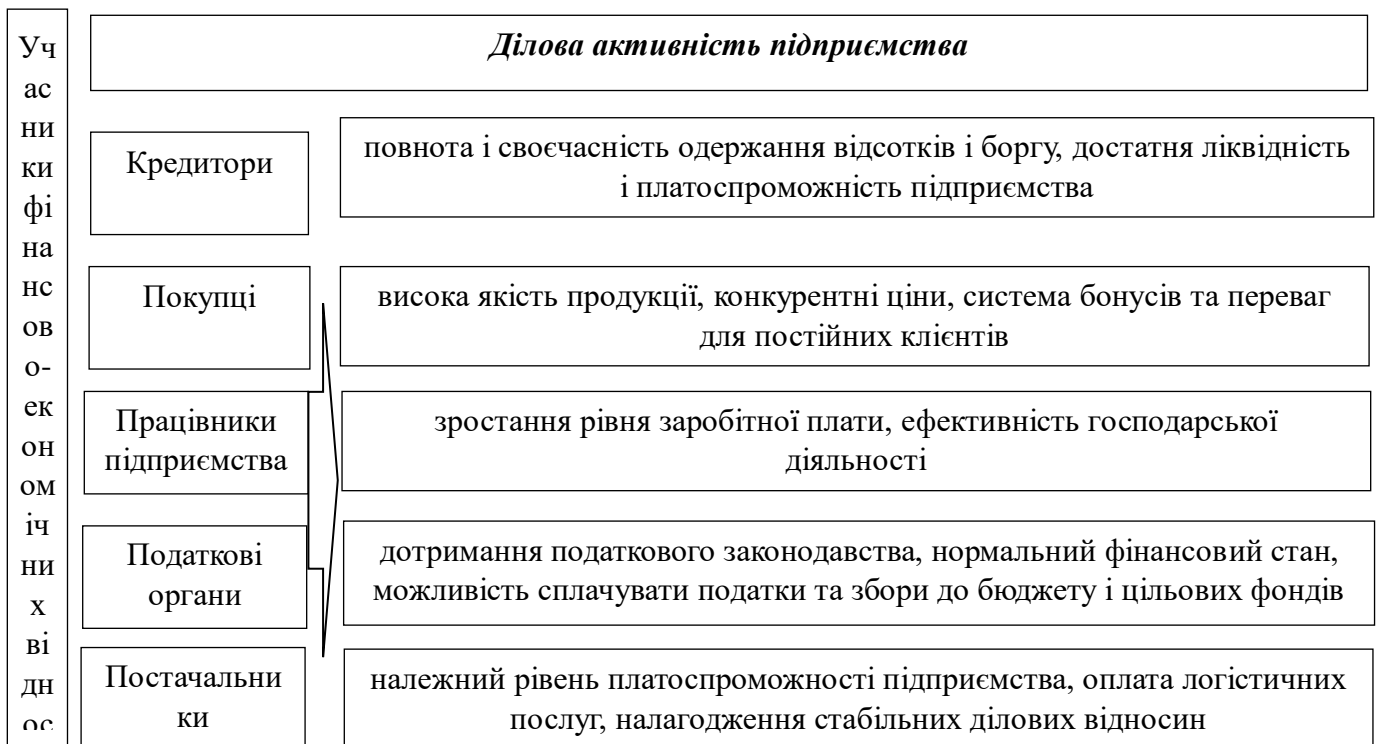
На основі систематизації наукових поглядів і праць автори Дончак Л.Г., Ціхановська О.М. термін «ділова активність» пропонують трактувати як комплексну характеристику діяльності підприємства, яка включає в себе аналіз виконання плану за всіма показниками, рівень напруженості, концентрацію на зростанні прибутковості та привабливості для інвесторів, пошук можливостей для підвищення ефективності виробництва, а також оцінку використання трудових, матеріальних, нематеріальних та фінансових ресурсів [12].

Таке трактування сутності цього терміну відображає механізм його впливу на діяльність підприємства: через належний рівень менеджменту та ефективності використання ресурсів та капіталу підприємство формує не лише свої показники ефективності та результативності, а й чинить вплив на зовнішнє середовище. До прикладу, у частині відносин із кредиторами, дебіторами чи

контрагентами.

Відповідно до Наказу Міністерства фінансів України та Фонду держмайна України №49/121 «Про затвердження Положення Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації», у якому чітко прописано порядок розрахунку показників ділової активності, аналіз таких показників дозволяє зробити висновки про ефективність основної діяльності підприємства на основі розрахунку швидкості обертання фінансових ресурсів [30].

Науковці Мартусенко І.В. та Дончак Л.Г пропонують визначати сутність ділової активності з точки зору різних учасників економічних відносин (рис. 1.1.)

Примітка. Складено на основі [22]

Рис. 1.1. Сутність ділової активності з позиції різних учасників фінансово-економічних відносин

Отже, як бачимо, трактування сутності «ділова активність» з точки зору різних учасників фінансово-економічних відносин допомагає зрозуміти, наскільки комплексним є дане поняття.

Щодо аналізу рентабельності, важливо зауважити, що цей показник визначає життєздатність підприємства, його здатність задовольняти інтереси інвесторів та конкурувати з іншими учасниками ринку. Чим вищим є рівень рентабельності, тим ефективніше функціонує підприємство.

Сутність терміну «рентабельність» трактують по-різному. Так, рентабельність, що походить від німецького слова "rentabel" (прибутковий), є показником ефективності виробництва на підприємствах, який відображає ефективне використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів та показує скільки одиниць результуючого показника припадає на одиницю понесених витрат чи вхідних ресурсів.

На відміну від прибутковості, що відображає абсолютний результат діяльності підприємства, і не враховує при цьому використані ресурси, рентабельність як об'єкт фінансового управління можна віднести до відносних показників, що відображають результативність і ефективність діяльності суб'єкта господарювання. Як відносний показник, рентабельність не піддається впливу інфляції, оскільки вона показує різні співвідношення між прибутком та вкладеним капіталом [36].

Рентабельність – це комплексний показник, який відображає ефективність управління підприємством у плануванні та досягненні короткострокового прибутку. Цей показник свідчить про якість управлінських рішень, пов'язаних з фінансовою, операційною та інвестиційною діяльністю. У такому визначенні увага акцентується на тому, в яких випадках рентабельність виступає як ключовий критерій економічної ефективності підприємства, а також враховується, що різні показники рентабельності можуть вказувати на ефективність різних сфер управління [16].

Такої ж думки дотримується Андрійчук В.Г., який вважає рентабельність критерієм економічної ефективності, що дозволяє отримати прибуток після відрахування усіх витрат на її виготовлення і реалізацію [4].

На думку ж Гринчуцького В. рентабельність є станом фірми, при якому сума виручки від реалізації продукції покриває усі витрати на її виготовлення і

збут. Дійсно рентабельне підприємство здатне не лише покрити витрати, а й одержати прибуток, проте розуміємо, що коли мова йде лише про покриття витрат, тоді можемо говорити про обсяги беззбиткового виробництва, у випадку ж рентабельності мова йде про належну ефективність та відповідно суму прибутку, що припадає на одну гривню прибутку [9].

У своєму дослідженні ми будемо використовувати наступне трактування: рентабельність є відносним показником ефективності виробництва та показує рівень віддачі активів і ефективності використання капіталу у фінансово-господарській діяльності.

Отже, показники ділової активності та рентабельності однаково показують ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, проте між ними є велика різниця: перші показують ефективність підприємства, виходячи із його взаємодії із зовнішнім середовищем, другі – рівень ефективності використання усіх елементів внутрішнього середовища підприємства.

1.2. Фактори формування показників, що характеризують ефективність діяльності підприємства

Фінансова стійкість підприємства в умовах ринкових відносин перебуває у безпосередньому взаємозв'язку із його діловою активністю, яку формує ряд факторів, що мають внутрішнє та зовнішнє походження.

Дане поняття виникло в економічній літературі відносно недавно, близько десяти – п'ятнадцяти років тому і обумовлюється необхідністю відображення сутності змін в діяльності підприємства, особливо при виникненні потреби зіставлення вкладених ресурсів із результатами їх використання [18].

Метою формування ділової активності підприємства виступають можливості для прийняття економічно обґрунтованих рішень, що повинні забезпечити зростання обсягів його діяльності та підвищення

конкурентоспроможності в умовах ринкових відносин.

Насправді, формування ділової активності підприємства є динамічним та комплексним процесом, який реалізовується на багатьох етапах функціонування суб'єкта господарювання та формується внаслідок впливу різних груп факторів.

До них відносять:

- економічні (до яких можна включити фактори, що впливають на національну економіку та економічний потенціал підприємств);

- соціальні (питання підбору кваліфікованих працівників, формування реального попиту на продукт, зміни купівельної спроможності населення та поведінкові чинники);

- організаційні, що включають ефективну будову організаційної та управлінської структури підприємств, обґрунтованість та ефективність управлінських рішень);

- методичні – наявність методик та інструкцій оцінки ділової активності підприємств;

- нормативно-правові, що передбачають наявність регулятивних нормативно-правових документів для управління діловою активністю підприємства [40].

Ділова активність охоплює усі сфери реалізації підприємницької діяльності, а саме фінансову, виробничу, маркетингову та логістичну, тому дає можливість врахувати зовнішні та внутрішні фактори впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства.

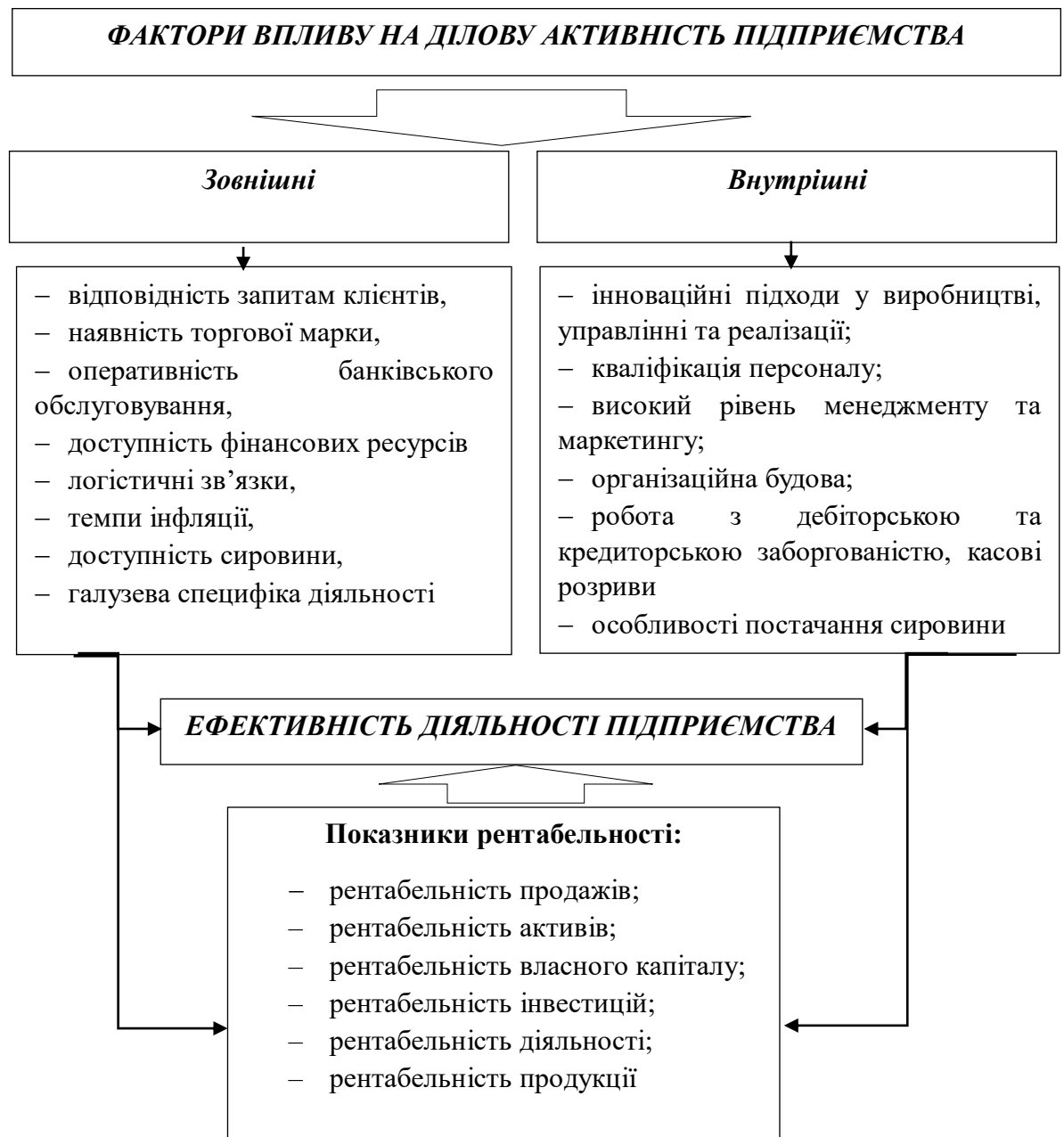
До зовнішніх факторів можна віднести: задоволення запитів клієнтів, формування впізнаваності торгової марки, оперативність банківського обслуговування, доступність фінансових ресурсів на ринку капіталів, легкість формування логістичних зв'язків, темпи інфляції, доступність сировини, галузеву специфіку господарської діяльності підприємства і т.п.

Внутрішні фактори передбачають використання інноваційних підходів у різних сферах господарської діяльності, забезпеченість кваліфікованими виробничими кадрами, високий рівень менеджменту та маркетингу;

організаційну побудову фірми, політики фірми щодо роботи з дебіторською та кредиторською заборгованістю, наявність касових розривів, особливості постачання сировини тощо.

У більшості досліджень науковці розглядають склад чинників рентабельності як сукупність внутрішніх і зовнішніх факторів, які відображають особливості організаційної побудови, фінансового забезпечення діяльності компанії, її розміри, обсяги діяльності, галузеву специфіку та макроекономічні умови ведення бізнесу.

Схематично це можна відобразити наступним чином (рис. 1.2.):

Примітка. Складено на основі [38, 40]

Рис.1.2. Фактори впливу на ділову активність підприємства

Максимально оптимальне поєднання вказаних факторів забезпечує високий рівень ділової активності та рентабельності підприємства, що формує відповідний рівень ефективності його фінансово-господарської діяльності.

Якщо провести аналіз та систематизацію усіх факторів впливу на фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання, то побачимо, що вони є майже однакові, хоча за твердженням групи науковців на чолі з О. Кругловою [19] вплив показників ділової активності на показники рентабельності може бути різновекторним в залежності від видів показників, проте у відповідності до проведеного дослідження між цими групами показників існує кореляційний взаємозв'язок.

Власне тут, важливим є врахування сильних і слабких сторін підприємства, можливостей і перешкод, що виникають при взаємодії цього підприємства із зовнішнім середовищем, що може бути визначено в результаті SWOT – аналізу.

Такий підхід дозволить господарюючому суб'єкту не лише вірно побудувати політику управління в поточному періоді, а й чітко сформулювати напрямки стратегічного розвитку підприємства [39].

А стратегічний розвиток підприємства уже передбачає досягнення фінансових показників, що засвідчують належну ефективність підприємства вже не у поточному, а в довгостроковому періоді. Тому якщо мова йде про рентабельність підприємства, то тут важливу роль відіграє економічна ефективність, що перебуває у тісному взаємозв'язку із проблемою вибору вірних рішень щодо питань організації діяльності підприємства, особливості організації виробництва, розподілу ресурсів, капіталу і прибутку. Рівень економічної ефективності виробництва впливає на вирішення багатьох соціально-економічних завдань не лише на рівні підприємства, а й на макрорівні.

Про належний рівень економічної ефективності можна говорити, якщо фінансові результати, одержані в результаті фінансово-господарської діяльності не лише покривають усі витрати, й а дозволяють отримати прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства та може бути використаний для його розвитку.

Ярославський А.О. зазначає, що економічна ефективність суб'єкта господарювання визначається трьома групами факторів:

1. Визначення максимально реальних економічних цілей, що сприяють реалізації фінансового потенціалу підприємства;
2. Впровадження змін, що дозволяють максимально розкрити фінансовий потенціал підприємства;
3. Здійснення фінансово-господарської діяльності для реалізації стратегічного плану підприємства.

При формуванні рівня успішності діяльності підприємства науковці відзначають, що ефективність його функціонування залежить від рівня ділової активності [2]. Тобто показники ділової активності, а саме оборотність активів, тривалість обороту запасів, оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, терміни їх погашення сприяють формуванню фінансових результатів діяльності підприємства, рівень яких свідчить про економічну ефективність фінансово-господарської діяльності, що характеризується показниками рентабельності.

Зважаючи на це, можемо припустити, що показники ділової активності є проміжними показниками для визначення рівня економічної активності підприємства.

Роль рентабельності в управлінні активами суб'єктів господарювання проявляється наступним чином:

– по-перше, управління усіма активами підприємства, які можуть бути розділені на групи матеріальні (основні засоби та оборотні активи) і нематеріальні має відбуватися на основі принципу оптимальності їх формування та ефективності використання з метою генерування максимальної

суми прибутку;

– по-друге, оцінка різних видів рентабельності дозволяє зрозуміти, які види активів приносять підприємству найбільший прибуток. Це допоможе більшою мірою зосередитися на управлінні цими активами та при можливості розширювати обсяги продукції, виготовленої з їх використанням;

– по-третє, існує прямий взаємозв'язок між рентабельністю та фінансовою стійкістю підприємства, зокрема високий рівень рентабельності обумовлює зростання вартості власного капіталу і дозволяє одержувати фінансові ресурси за більш вигідною ціною;

– по-четверте, підприємство при виборі варіантів вкладення коштів обирає ті, що є найбільш рентабельними та генерують найбільшу суму прибутку на одиницю вкладених коштів;

– наостанок, рентабельність є передумовою для тривалої діяльності підприємства на ринку і дозволяє формувати стратегічне планування, оскільки управлінський персонал розуміє, які із напрямів діяльності є найбільш перспективними [14].

У практиці господарювання обчислюються показники рентабельності: продажів, активів, власного капіталу, інвестицій, діяльності, продукції. Тому комплексний аналіз даних показників дозволяє зрозуміти «вузькі місця» та визначити пріоритетні напрями діяльності підприємства.

1.3. Методичні основи оцінки показників ефективності фінансово-господарської діяльності підприємств

Ключовою характеристикою результативності ведення фінансово-господарської діяльності підприємства, яка відображає рівень його конкурентоспроможності, ліквідності, майновий стан, фінансової автономії та здатності розраховуватися за короткостроковими і довгостроковими зобов'язаннями є фінансовий стан підприємства [26].

Фінансовий стан будь-якого підприємства оцінюється на основі комплексу показників, що групуються за критерієм оцінки напряму функціонування підприємства та включають:

1. показники майнового стану, за допомогою яких визначаються джерела формування активів підприємства, їх структура та ефективність використання;

2. показники ліквідності, що відображають здатність підприємства за потреби продати свої активи та розрахуватися за своїми боргами у короткостроковому періоді;

3. показники фінансової стійкості – ця група показників показує здатність підприємства працювати в довгостроковому періоді та його залежність від зовнішніх джерел фінансування капіталу;

4. показники ділової активності, які показують можливість підприємства провести розрахунки за своїми зобов'язаннями та ефективність управління складовими активами та капіталу;

5. показники рентабельності: дозволяють оцінити прибутковість різних аспектів діяльності підприємства та є характеристикою економічної ефективності його роботи;

6. показники ринкової активності – розраховуються акціонерними товариствами та показують динаміку розвитку підприємства, можливість досягнути обрані ним цілі, розширити ринки збуту.

Оцінка ефективності діяльності підприємства посідає важливу роль у системі діяльності та управлінням компанією, тому отримані результати оцінювання показників ефективності можуть бути використані для подальшого розвитку підприємства, формування як стратегічних, так і тактичних цілей [4].

Ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства є узагальненим станом, що характеризується показниками ефективності використання трудових, матеріальних ресурсів, а також окремо основних засобів (рис. 1.3).

Як бачимо, існує відмінність між різними показниками, що характеризують ефективність діяльності підприємства, проте якщо розглядати

методики оцінки такої ефективності, то у першу чергу варто звертати увагу на зазначене у нормативно-правових актах і методичних рекомендаціях для такої оцінки.

Для аналізу фінансового стану підприємств, використовуються різні методики, які були розроблені доволі давно, проте сутність розрахунків є актуальною і в сучасних умовах господарювання.

Так, згідно Наказу Міністерства фінансів України №170 від 14.02.2006 року «Про затвердження методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки» [30], при оцінці ефективності діяльності підприємства, варто оцінювати прибутковість кожного виду його діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової діяльності. Це дозволить зрозуміти, яким чином кожен із цих видів впливає на чистий прибуток.

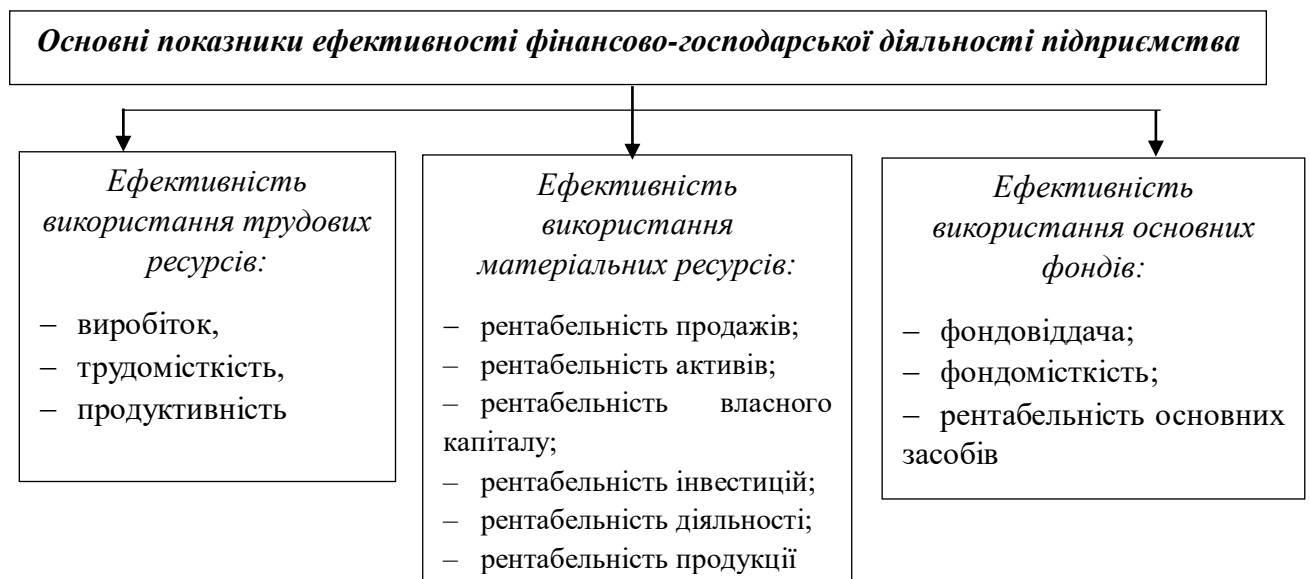

Рис. 1.3. Основні показники ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства [8, 34].

Якщо суб'єкт господарювання за підсумками аналізованого періоду одержав збиток, тоді для визначення причини низької ефективності його фінансово-господарської діяльності у відповідності до цієї Методики необхідно провести аналіз його витрат за економічними елементами, також аналіз доходів та витрат по різних видах діяльності для того, щоб визначити які фактори

привели до формування негативних результатів. Також Методика встановлює прийнятні значення показників рентабельності за сферами діяльності підприємства.

Перелік розрахункових коефіцієнтів для оцінки ділової активності та рентабельності підприємства у «Положенні про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації» аналогічний, як і в попередній Методиці. Єдине, що окрім розрахунку показників у Положенні визначено поняття задовільного та незадовільного фінансового стану підприємства.

Ознакою першого є стійкий рівень ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства, достатній рівень його забезпечення власним оборотним капіталом і ефективність використання наявних ресурсів. Водночас неефективне розміщення і використання ресурсів, наявність простроченої заборгованості перед бюджетом та працівниками за виплатами зарплати, недостатній рівень фінансової стійкості через зменшення обсягів виробітку та реалізації товарів, робіт чи послуг характеризують незадовільний фінансовий стан [30].

Положення також визначає порядок розрахунку показників, що використовуються для здійснення оцінки фінансового стану підприємства та дає трактування сутності кожного показника. Зважаючи на завдання нашого дослідження, ми відобразили формули, що використовуються для розрахунку показників оцінки ділової активності та рентабельності у таблицях 1.1. та 1.2.

Таблиця 1.1.

Порядок розрахунку показників ділової активності підприємства

Показник	Порядок розрахунку
Коефіцієнт оборотності активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість активів}}$
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість оборотних активів}}$
Коефіцієнт оборотності запасів	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість запасів}}$

Тривалість одного обороту запасів	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності запасів}}$
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня сума дебіторської заборгованості}}$
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня сума кредиторської заборгованості}}$
Тривалість одного обороту дебіторсько / кредиторської заборгованості	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності заборгованості}}$

Продовж. табл. 1.1.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Середня вартість власного капіталу}}$
Тривалість одного обороту власного капіталу	$\frac{\text{Тривалість періоду}}{\text{Коефіцієнт оборотності власного капіталу}}$

Сутність коефіцієнтів оборотності виявляється у тому, скільки оборотів протягом аналізованого періоду робить той чи інший елемент активів чи капіталу, тобто показують швидкість їх обертання. Чим більшою є кількість оборотів, тим менше коштів необхідно вкладати у господарську діяльність, оскільки тривалість операційного циклу.

Водночас, тривалість обороту визначається у днях і показує протягом якого періоду актив переходить з грошової форми у товарну, і назад у грошову (придбання сировини – виготовлення товару – одержання виручки від реалізації). Чим меншим є цей період, тим ефективніше працює підприємство з матеріальними активами, дебіторсько чи кредиторською заборгованістю.

Таблиця 1.2

Порядок розрахунку показників рентабельності підприємства

Показник	Порядок розрахунку	
Коефіцієнт рентабельності активів	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня вартість активів}}$	ефективність використання активів підприємства.
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Середня сума власного капіталу}}$	ефективність вкладення коштів до даного підприємства.
Коефіцієнт рентабельності діяльності	$\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}$	ефективність господарської діяльності підприємства.
Коефіцієнт рентабельності продукції	$\frac{\text{Прибуток від реалізації продукції}}{\text{Витрати на її виробництво та збут}}$	прибутковість господарської діяльності підприємства від

		основної діяльності.
--	--	----------------------

Підсумовуючи інформацію про розрахунок показників рентабельності, слід зазначити, що економічна сутність усіх показників рентабельності зводиться до того, скільки гривень чистого прибутку, що залишається на підприємстві після сплати податку на прибуток, припадає на одну гривню коштів, вкладену в активи, сформованого капіталу, витрачених коштів на виготовлення та реалізації продукції або одну гривню чистого доходу від реалізації продукції, робіт чи послуг.

Показники дохідності і рентабельності передбачають також аналіз структури доходів підприємства та оцінку впливу показників формування прибутку на показники рентабельності. Важливим є проведення факторного аналізу прибутку, для того, щоб зрозуміти процес формування абсолютних показників – суми фінансового результату до оподаткування, що чинять безпосередній вплив на відносні показники – показники рентабельності [6].

Також для оцінки фінансового стану підприємства використовують Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. У цьому документі розкрита сутність усіх складових фінансової звітності, що використовуються для оцінки фінансової стійкості підприємства, а також характеристики підприємств з позиції різних підходів (кредитоспроможність, банкрутство і т.п.) та види діяльності.

Згідно Методичних рекомендацій початок аналізу фінансового стану припадає на звітну дату, а сама оцінка передбачає порівняння показників звітного періоду із аналогічними показниками попередніх періодів. Метою здійснення оцінки є визначення фінансової стабільності підприємства [24], для чого запропоновано розраховувати показники забезпеченості підприємства власним капіталом, раціональності розміщення капіталу, залученого із власних джерел, суми і частки робочого капіталу, показників ефективності капіталу підприємства, у тому числі власного та власного оборотного капіталу, показники фондівдачі.

Проте, говорячи про порядок здійснення аналізу підприємства, маємо

розуміти, що значення різних показників формуються під впливом господарських операцій і напрямів діяльності суб'єкта господарювання, що створюють певну систему вихідних значень для проведення такого аналізу.

Тому розрахунок показників ділової активності та рентабельності без врахування значень інших показників буде неповним та не дозволить зрозуміти рівень фінансового стану, фінансової стійкості та фінансової безпеки підприємства, що також є важливим для оцінки ефективності його роботи та менеджменту.

Ми підтримуємо думку групи науковців [37] про необхідність проведення комплексного аналізу фінансового стану підприємства, що визначається як система розрахунку складових фінансово-господарської діяльності суб'єкта господарювання: прибутковості роботи підприємства, оптимальності розподілу його прибутку, наявності власних фінансових ресурсів, структури капіталу, оптимальності розміщення основних і оборотних коштів, джерел їх формування, ліквідності та платоспроможності, фінансової стійкості. Ці показники повинні відображати взаємозв'язок між різними аспектами діяльності суб'єкта господарювання та формувати єдину загальну характеристику для можливості здійснення оцінки ефективності функціонування підприємства.

Основними завданнями такої оцінки мають стати [25]:

- розрахунок рівня рентабельності та фінансової стійкості суб'єкта господарювання;
- розрахунок суми чистого робочого капіталу, дослідження ефективності використання активів та капіталу;
- об'єктивне визначення рівня ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка здатності підприємства протистояти викликам зовнішнього середовища та використовувати можливості для розвитку на ринку;
- визначення ефективності різних напрямів його діяльності.

Отже для проведення аналізу показників ефективності діяльності

підприємства (ділової активності та рентабельності) необхідним є здійснення комплексного аналізу динаміки і тенденцій різних груп показників, що характеризують фінансово-господарську діяльність підприємства. Також потрібно проаналізувати фактори, що впливають на ці показники, а також взаємозв'язок між деякими із них. Це допоможе зрозуміти не лише реальний рівень фінансового стану, виокремити проблеми та знайти «вузькі місця» у діяльності підприємства, а й зрозуміти вектори його розвитку на ринку та здатність залишатися конкурентним для того аби продовжувати свою фінансово-господарську діяльність в умовах невизначеності зовнішнього середовища.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ТА РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА (на прикладі ТОВ «Прикарпаттяексперт»)

2.1. Характеристика фінансово-господарської діяльності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Фінансово-господарська діяльність підприємства, що спеціалізується на наданні послуг з оцінки та продажу майна, є складною та багатоаспектною. Вона включає в себе не лише оцінювання вартості об'єктів нерухомості, а й надання консультаційних послуг щодо вибору найвигідніших систем оподаткування даних операцій, управління активами, юридичний супровід укладання угод і т.д.

Ефективність такої діяльності залежить від кваліфікації фахівців, застосування сучасних методів оцінки, врахування ринкових тенденцій та дотримання нормативно-правових вимог. Для аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства необхідно розглянути його фінансові показники, структуру доходів і витрат, конкурентне середовище та фактори, що впливають на рентабельність і стійкість бізнесу. Це дозволить зробити висновки про ефективність управління ресурсами, стратегічний розвиток та можливі ризики, які можуть виникнути в процесі діяльності.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Прикарпаттяексперт», створене на підставі рішення зборів засновників від 09 березня 2000 року з метою задоволення суспільних потреб в його послугах, роботах та реалізації на основі одержаних прибутків соціальних та економічних інтересів членів трудового колективу та власників

Товариства та діє на основі Статуту, затвердженого Рішенням зборів засновників Протокол 1 від 9.03.2000 р. (додаток А, Б), а також Змін та

доповнень до Статуту, затверджених 16.03.2002 р. (додаток В)

Основними напрямками діяльності ТОВ «Прикарпаттяексперт» є:

1. Здійснення експертної оцінки майна, майнових і немайнових прав та бізнесу у тому числі: здійснення оцінки земельних ділянок, майна, цілісних майнових комплексів, машин і транспортних засобів, верстатів, виробничих ліній та іншого рухомого майна, об'єктів інтелектуальної і промислової власності, здійснення оцінки предмета застави, державного майна в разі його приватизації або іншого відчуження, передачі в оренду, примусового вилучення чи звернення стягнення на це майно за рішенням суду тощо;

2. Заняття судово-експертною діяльністю, у тому числі дослідження об'єктів нерухомості, будівельних матеріалів, конструкцій та відповідних документів, визначення порядку користування земельними ділянками, вартості автомобільного транспорту, розміру збитку, нанесеного власнику транспортного засобу, товарознавча оцінка;

3. Здійснення інших видів експертної оцінки;

4. Надання консультаційних послуг в частині здійснення оціночної діяльності або пов'язаної з оцінкою того чи іншого об'єкта експертної оцінки;

5. Здійснення ріелторської діяльності, в тому числі надання консультацій, практичної допомоги в оформленні документів, пошуку потенційних покупців чи продавців нерухомості;

6. Консалтингова діяльність;

7. Організація і надання платних послуг на власних і орендованих складських приміщеннях по зберіганню майна;

8. Сприяння фізичним і юридичним особам у придбанні, продажу, передачі в користування та вчинення інших дій цивільно-правового характеру щодо об'єктів нерухомості, землі тощо;

9. Виконання передпродажного ремонту об'єктів нерухомості, надання ремонтно-будівельних, оздоблювальних, дизайнерських послуг покупцям об'єктів нерухомості;

10. Надання послуг по підготовці установчих документів при створенні

підприємств різних форм власності, виготовленні поліграфічної продукції;

11. Надання транспортних послуг;
12. Торгівля транспортними послугами і номерними агрегатами;
13. Виконання передпродажного ремонту рухомого майна;
14. Комісійна торгівля;
15. Торгово-посередницька діяльність;
16. Надання послуг по працевлаштуванню населення в Україні та за її межами та інші.

Товариство зареєстровано в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України – код реєстрації 30810049 (додаток Г, Д) та працює за основним КВЕД 68.31 «Агентства нерухомості» та іншим 70.22 «Консультавання з питань комерційної діяльності й керування».

КВЕД 68.31 «Агентства нерухомості» передбачає діяльність агентств нерухомості щодо надання:

- посередницьких послуг з купівлі - продажу чи здачі в оренду об'єктів нерухомості на підставі фіксованих виплат або на контрактній основі
- за винагороду або на підставі договору консультаційних послуг і послуг з оцінювання рухомого майна, які пов'язані з його купівлею, продажем або наданням в оренду
- послуг агентів умовного депонування. Даний вид послуг передбачає переведення коштів за придбану нерухомість на спеціальний рахунок ескроу, на якому вони зберігаються до моменту виконання усіх зобов'язань продавцем. У такому разі обидві сторони договору щодо купівлі-продажу нерухомості захищені від ризиків втрати майна чи коштів через невиконання умов договору [35].

Юридичні послуги згідно даного КВЕДу не надаються.

КВЕД 70.22 «Консультавання з питань комерційної діяльності й керування» включає надання консультаційних послуг, управлінської та організаційної підтримки підприємствам та іншим організаціям щодо управління, розробки стратегічних та оперативних планів, окреслення напрямів

розвитку бізнесу, управління змінами, зниження собівартості та інших фінансових питань, маркетингових цілей, кадрової політики, стратегії виплат компенсацій і пенсій, планування виробництва та контролю [15].

Надання комерційних послуг може включати консультування, управлінську й організаційну підтримку компаній і громадських організацій відносно:

- розробки внутрішніх правил і методик бухгалтерського обліку, програм ведення звітності, процедур контролю виконання кошторису;
- консультування та підтримки компаній і громадських організацій у сфері планування, організаційних заходів, забезпечення ефективності та контролю, інформації з питань управління тощо

Цей клас включає також: діяльність арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів)

Процес планування діяльності ТОВ «Прикарпаттяексперт» передбачає обов'язкове врахування можливостей та загроз ринку.

Для Товариства основним є кваліфікація та досвід його фахівців, а також наявність власної бази клієнтів. Для того, щоб працювати в умовах конкурентного ринку, необхідно використовувати більш лояльні ціни та підходи, а також забезпечувати більш якісні підходи до надання послуг.

Клієнтами Товариства є фізичні та юридичні особи, у тому числі внутрішньо переміщені особи та релоковані підприємства. Як було згадано вище, компанія надає послуги з експертної оцінки рухомого та нерухомого майна, об'єктів інтелектуальної та промислової власності, предметів застави, що дозволяє диверсифікувати коло джерел одержання прибутку.

На балансі Товариства наявні основні засоби, які використовуються ним у його діяльності під час надання послуг, виконання робіт з експертної оцінки та інших напрямів діяльності, визначених Статутом.

Згідно Податкового кодексу України: «основні засоби являють собою матеріальні активи, в т.ч. запаси корисних копалин наданих у користування ділянок надр, що призначаються платником податку для використання у

господарській діяльності платника податку, вартість яких перевищує 20000 гривень і поступово зменшується у зв'язку з фізичним або моральним зносом та очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких з дати введення в експлуатацію становить понад один рік (або операційний цикл, якщо він довший за рік)» [27].

Ми провели аналіз стану основних засобів на підприємстві, виходячи із даних Звітів про майновий стан підприємства за 2022 рік (Додаток Г)

Таблиця 2.1.

Стан основних засобів на ТОВ «Прикарпаттєксперт» у 2021 – 2022 роках, тис. грн

	2021	2022	2022/2021	
			Абсолютний приріст, грн	Темп приросту, %
Основні засоби	35,3	25,2	-10,1	29,75
Первісна вартість	158,8	158,8	0	0
Знос	123,5	130,3	6,8	5,5
Усього активів (валюта балансу)	101,2	125,6	24,4	24,1

Примітка. Розраховано на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттєксперт»

Отже, на балансі ТОВ «Прикарпаттєксперт» перебувають основні засоби, первісна вартість яких складала 158,8 тис. грн, а сума нарахованого зносу щорічно зростає: на кінець 2021 року – 123,5 тис. грн., на кінець 2022 року – 130,3 тис. грн. Це явище є закономірним, приріст суми зносу складає 6,8 тис. грн за аналізований період, що у відсотковому співвідношенні склало 5,5%.

Як бачимо, основні засоби займають близько 34,88% на 2021 рік, 20% від загальної вартості активів у 2022 році.

Оскільки Товариство в основному надає послуги, тобто не здійснює виробництва продукції із високим рівнем фондомісткості, то така частка основних засобів у загальній сумі активів є прийнятною.

На балансі Товариства на даний момент перебувають будівлі, що можна віднести до 3 групи основних засобів за класифікацією відповідно до податкового обліку, а термін корисного їх використання складає 20 років.

Якщо порахувати суму зносу основних засобів, то побачимо наступне:

$$K_{\text{зносу}} = \frac{\text{Сума зносу}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \quad (2.1)$$

Проведемо розрахунок цього коефіцієнта на основі даних Балансу підприємства:

$$K_{\text{зносу}} 2021 = 123,5 / 158,8 = 0,78$$

$$K_{\text{зносу}} 2022 = 130,3 / 158,8 = 0,82$$

Як бачимо, даний коефіцієнт протягом аналізованого періоду зріс, що є закономірним явищем. Наразі підприємство для нарахування амортизації використовує прямолінійний метод, та щорічно списує однакову суму вартості основних засобів 6,8 тис. грн. По завершенні терміну корисного використання, Товариство планує використовувати дані будівлі із залишковою вартістю 22,8 тис. грн.

Для оцінки ефективності використання основних фондів підприємством розрахуємо показник фондівіддачі.

Показник фондівіддачі знайдемо за формулою:

$$\text{Фондовіддача} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації послуг}}{\text{Середня сума основних засобів}} \quad (2.2)$$

Розрахунок цього показника за аналізований період виглядатиме наступним чином:

$$F_{\text{в}} 2021 = 254,6 / 35,3 = 7,17 \text{ грн}$$

$$F_{\text{в}} 2022 = 87,8 / 28,5 = 3,08 \text{ грн}$$

Через обмеженість даних, ми не мали змоги коректно підрахувати фондівдачу, оскільки до розрахунку застосували дані про вартість основних засобів на початок і кінець періоду. Проте, на підставі проведених розрахунків у 2021 році на одну гривню, вкладену в основні засоби ТОВ «Прикарпаттяексперт» припадало 7,17 грн чистого доходу від реалізації послуг, у 2022 році – 3,08 грн, що на 4,09 грн та відповідно на 57,04% менше.

Структура та склад оборотних активів підприємства повністю залежить від сфери його діяльності та є основою для визначення багатьох показників, що характеризують його фінансово-господарську діяльність: показників ліквідності, ділової активності та частково фінансової стійкості підприємства. Ми провели фінансовий аналіз оборотних активів ТОВ «Прикарпаттяексперт». Дані такого аналізу занесли в таблицю 2.2

Таблиця 2.2.

Вартість оборотних активів ТОВ «Прикарпаттяексперт»

	2021	2022	Приріст, абсол.	Темп приросту, %
Поточна дебіторська заборгованість	6,1	15,8	9,7	159,01
Гроші та їх еквіваленти	59,8	81,3	21,5	35,93
Оборотні активи (всього)	65,9	97,1	31,2	47,34
Валюта балансу (Вартість активів)	101,2	125,6	24,4	24,1

Примітка. Розраховано на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Як бачимо, до складу оборотних активів Товариства входять у більшій мірі фонди обігу, а саме: поточна дебіторська заборгованість, а також грошові кошти та їх еквіваленти. Оскільки підприємство надає послуги з оцінки та продажу нерухомого майна, це цілком обґрунтовано.

Протягом 2021 – 2022 років, сума дебіторської заборгованості підприємства зросла від 6,1 тис. грн. до 15,8 тис. грн., що є не критичним значенням, у відсотковому співвідношенні складає 159,01%. Проте потребує звернення додаткової уваги на погашення цієї заборгованості та прискорення її інкасації (погашення).

Відповідно до ПБО 10, поточна дебіторська заборгованість - це сума дебіторської заборгованості, яка виникає в ході нормального операційного циклу або буде погашена протягом дванадцяти місяців з дати балансу.

Для того, щоб зрозуміти причини зростання поточної дебіторської заборгованості, ми провели аналіз діяльності Товариства протягом 2021 – 2022 років та виявили, що протягом цього періоду, Товариство брало участь у тендерних процедурах та надавало послуги з оцінки рухомого та нерухомого майна та його складових для органів місцевого самоврядування, а також бюджетних організацій.

Сума грошових коштів та їх еквівалентів збільшилася протягом аналізованого періоду від 59,8 тис. грн до 81,3 тис. грн., що становило 35,93%. На рахунку Товариства є лише грошові кошти, оскільки еквівалентами грошових коштів є високоліквідні фінансові інвестиції з терміном продажу до 3 місяців, а підприємство не здійснює інвестиційних операцій. Ці кошти можуть бути вільно використані для поточних операцій протягом одного року, починаючи з дати балансу або протягом операційного циклу внаслідок обмежень, виключаються зі складу оборотних активів та відображаються як необоротні активи.

Як бачимо, протягом аналізованого періоду вартість оборотних активів зросла на 47,34% та склала 97,1 тис. грн. на кінець 2022 року.

Стан оборотних коштів характеризується насамперед наявністю їх на певну дату. До показників, що характеризують стан оборотних коштів, можна віднести коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства (Кр.в.). Цей показник визначається як відношення вартості оборотних коштів до вартості майна підприємства:

$$K p. v. = \frac{\text{Фактична вартість оборотних коштів}}{\text{Вартість майна підприємства}} \quad (2.3)$$

Ми розрахували даний показник на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттяексперт». Результати проведених розрахунків наступні:

$$K p. v. 2021 = 65,9 / 101,2 = 0,6512 = 65,12\%$$

$$K p. v. 2022 = 97,1 / 125,6 = 0,773 = 77,3\%$$

Як бачимо, не зважаючи на те, що на підприємстві активи представлені виключно фондами обігу, їх частка у структурі активів надзвичайно висока – відповідно 65,12% та 77,3% у 2021 та 2022 роках.

Аналіз активів підприємства, а також показників, що характеризують їх склад та структуру, дозволяє зробити висновок, що не зважаючи на початок війни, підприємство нарощувало обсяги своєї діяльності. Проте, за даними Звіту про фінансові результати, бачимо, що продажі послуг підприємства впали. Підприємство працює у тиловому регіоні, який протягом 2022 року приймав внутрішньо переміщених осіб, тому попит на послуги Товариства протягом аналізованого періоду залишався, але частина корпоративних клієнтів заморозила чи припинила свою діяльність, що й вплинуло негативно на фінансові результати діяльності підприємства.

2.2. Формування ділової активності підприємства та аналіз показників, що її характеризують

Ділова активність відображає здатність підприємства до ведення ефективної комерційної діяльності, залучення клієнтів та зростання прибутків. Вона визначається низкою внутрішніх та зовнішніх чинників, які необхідно ретельно аналізувати та враховувати в процесі управління.

Для підприємства, що працює у сфері послуг формування ділової активності є одним із найважливіших напрямів діяльності. Чим швидше відбувається кругообіг коштів, тим менше їх потрібно вкладати у забезпечення операційної діяльності.

Ми здійснили теоретичне дослідження показників сутності ділової активності та факторів, що впливають на її формування, тому розрахунок показників оборотності плануємо доповнити загальним аналізом діяльності підприємства протягом аналізованого періоду, а також використавши методику SWOT-аналізу, зрозуміти загрози та виклики зовнішнього середовища, сильні й слабкі сторони внутрішнього середовища банку.

Отже проведемо аналіз оборотності активів ТОВ «Прикарпаттяексперт», дані якого занесемо в таблицю 2.3.

Таблиця 2.3.

**Розрахунок показників ділової активності активів
ТОВ «Прикарпаттяексперт» за 2021 – 2022 рр.**

Показник	Порядок розрахунку	Розрахунок за рік		Зміна за період	
		2021	2022	абсол.	Відносна, %
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотів	Чистий дохід від реалізації послуг / Дебіт заборгованість	$254,6/6,1=41,74$	$87,8/15,8=5,56$	-36,18	-86,6
Середній період інкасації дебіторської заборгованості, днів	360днів/Коб дебіт заб	$360/41,74=8,62$ дня	$360/5,56=64,75$ дня	+56,13	+651,16
Коефіцієнт оборотності оборотних активів,	Чистий дохід від реалізації послуг / Сер. сума оборотних	$254,6 / 65,9 = 3,86.$	$87,8 / 97,1 = 0,9$	-2,96	-76,68

оборотів	активів				
----------	---------	--	--	--	--

Продовж. табл . 2.3

Термін обороту оборотних активів	360/Коб активів	об.	$360 / 3,86 = 93,26$ дня.	$360 / 0,9 = 400$ днів.	+306,74	+328,9
----------------------------------	-----------------	-----	---------------------------	-------------------------	---------	--------

Примітка. Розраховано на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Отже проведений нами розрахунок коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості показує, що протягом 2021 – 2022 років, кількість оборотів заборгованості клієнтів та контрагентів перед підприємством зменшилася. Так, на кінець 2021 року дебіторська заборгованість складала 41,74 обороту, на кінець 2022 – 5,56. Як бачимо, різниця між цими показниками складає 36,18 обороту, тобто швидкість обертання впала на 86,6%.

Хоча якщо подивитися абсолютні показники Балансу, то сума дебіторської заборгованості не є значною, просто значно зросла у порівнянні з попереднім періодом

Сповільнення темпів обертання дебіторської заборгованості в умовах зниження суми чистого доходу призводить до відволікання коштів з господарського обороту, оскільки розрахунки за надані підприємством послуги повільно надходять на підприємством.

Причиною такого значного сповільнення може бути те, що підприємство працює з підприємствами, установами та організаціями державної та комунальної форми власності, угоди з якими укладаються відповідно до попередньо проведених тендерів на надання послуг з оцінки майна. Джерелом коштів у цьому випадку виступає бюджет, що автоматично означає значно повільніше погашення дебіторської заборгованості цих клієнтів.

Зважаючи на те, що у 2022 році пріоритетом при здійсненні бюджетних видатків стала оборона і безпека, а також введено черговість покриття видатків бюджету Постановою Кабінету міністрів України «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому

режимі в умовах воєнного стану» [32], то покриття вартості послуг, що надає підприємство, може ще повільніше фінансуватися з бюджету, що автоматично призвело до зменшення кількості клієнтів – бюджетників.

До того ж під час війни, платоспроможність клієнтів знизилася, що й обумовило біль тривалий період інкасації порівняно з довоєнним роком: 64,75 дня у 2022 році, порівняно з 8,62 дня – у 2021. Приріст за період склав 651,16%, що свідчить про значне сповільнення інкасації дебіторської заборгованості підприємством.

Найбільш гнучким інструментом впливу на швидкість повернення коштів в оборот підприємства є надання знижок за швидку оплату продукції. Негайне погашення дебіторської заборгованості скоротить суму заборгованості дебіторів, тому в кредитній політиці для формування стабільних відносин з контрагентами може бути розроблена система знижок.

Товариство може передбачити наступні випадки, у яких клієнтам надаються знижки:

- здійснення авансового платежу чи платежу у короткі терміни за послуги, що надаються підприємством – це часто використовується підприємства, які мають нестачу грошових коштів;

- замовлення кількох послуг однією організацією чи замовлення послуги, вартість якої перевищує середній показник вартості послуги, що надає підприємство;

- знижки з метою залучення нових клієнтів, підтримка ділових зв'язків із постійними та особливо цінними клієнтами;

- прохання чи вимога клієнтів надати знижку, особливо тих, частка проплат від яких становить значну частину у складі доходів підприємства.

Швидка оплата за послуги Товариства дозволить вивільнити кошти, які можуть бути знову вкладені у його діяльність та збільшити прибутковість, але розмір знижок не має перевищувати суму вигоди від попередньої чи швидкої оплати.

Зважаючи на це, під час розробки політики з надання комерційного кредиту чи відстрочки платежів Товариству «Прикарпаттяексперт» варто розробити шкалу знижок у відповідності до термінів швидкої оплати і шкалу штрафів за прострочені платежі.

Проведений розрахунок швидкості обертання оборотних активів також засвідчив про значне її сповільнення: на 76,68% у 2022 році порівняно з показником 2021 року від 3,86 до 0,9 обороту за рік.

Насправді, зважаючи на те, що до складу оборотних активів підприємств входять лише фонди обігу дебіторська заборгованість та грошові кошти та їх еквіваленти, а частка дебіторської заборгованості зросла від 6% у 2021 до 16% у 2022 через зростання її суми, а також зважаючи на значне зниження суми чистого доходу, то цей факт є закономірний.

Відповідно термін обороту оборотних активів зріс у 3,29 разу до 400 днів за підсумками 2022 року.

Значення показника говорить про кількість оборотів, які здійснили оборотні активи протягом року: у 2021 році оборотність була дещо вищою 3,86 обороту порівняно із показником 2022 року – 0,9.

Чим більшою є оборотність оборотних активів, тим більш ефективно працює підприємство та потребує менше коштів, щоб постійно (без перебоїв) забезпечувати поточну діяльність.

Тривалість одного обороту оборотних активів значно зросла від 93,26 до 400 днів, що свідчить про зниження ефективності управління оборотними коштами.

Для того, щоб Товариство пришвидшило оборотність оборотних активів і збільшило ефективність управління оборотними коштами воно має намагатися пришвидшити проведення розрахунків за надані послуги. окрім системи знижок, ту важливим є також раціональна організація документообігу, дотримання платіжної дисципліни, а також маркетингові заходи та ін.

Ми провели аналіз оборотності кредиторської заборгованості та власного капіталу, розраховавши ті ж показники ділової активності (таблиця 2.4.)

Таблиця 2.4.

Показники оборотності капіталу ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Показник	Порядок розрахунку	Розрахунок за рік		Зміна за період	
		2021	2022	абсол.	Відносна, %
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (оборотів) *	Чистий дохід від реалізації послуг / Поточні зобов'язання	$254,6/9,5=26,8$	$87,8/8,0=10,9$	-15,9	-59,32
Термін погашення кредиторської заборгованості	360/Коб об. кредит. заборгов.	$360/26,8=13,43$	$360/10,9=33,03$	+19,6	+145,94
Коефіцієнт оборотності власного капіталу (оборотність)	Чистий дохід від реалізації послуг / Власний капітал	$254,6/91,7=2,7$ 8	$87,8/117,6=0,7$ 5	-2,03	-73,02

Примітка. Розраховано на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Отже, за даними проведених розрахунків бачимо зменшення кількості оборотів кредиторської заборгованості, що обумовлене зниженням чистого доходу від реалізації продукції, на 15,9 обороту та відповідно 59,32%.

Середній період сплати підприємством кредиторської заборгованості зріс на 19,6 дня та відповідно 145,94% від 13,43 до 33,03 дня.

Цей показник свідчить про зниження ефективності обслуговування кредиторської заборгованості, проте інколи підприємства свідомо сповільнюють процес її повернення, якщо підприємству потрібні кошти. Тобто для того, щоб

забезпечити більш ефективну діяльність підприємство повинне працювати над тим, що збільшити швидкість обертання усіх елементів активів, при менших значеннях показників оборотності пасивів.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу, що показує, у скільки разів виручка перевищує суму власного капіталу Товариства знизився на 2,03 обороти, хоча сума власного капіталу ТОВ «Прикарпаттяексперт» зросла за рахунок зростання суми нерозподіленого прибутку з 84,3 тис. грн до 110,2 тис. грн за 2021 – 2022 роки. Через зниження суми чистого доходу кількість оборотів власного капіталу на кінець 2021 року склала 2,78, на кінець 2022 року – 0,75 обороту.

Вважаємо, що для кращого розуміння здатності підприємства розраховуватися за своїми зобов'язаннями, що також впливає на ефективність роботи підприємства, необхідно провести розрахунок показників ліквідності і платоспроможності (таблиця 2.5)

Таблиця 2.5.

Показники ліквідності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Показник	Порядок розрахунку	Розрахунок за рік		Зміна за період	
		2021	2022	абсол.	Відносна, %
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти та їх еквіваленти/Поточні зобов'язання	$59,8/9,5=6,3$	$81,3/8,0=10,16$	3,86	+61,26
Коефіцієнт швидкої та поточної ліквідності	(Сума оборотних активів - Сума запасів) / Поточні зобов'язання	$(65,9-0)/9,5=6,93$	$(97,1-0)/8,0=12,13$	5,2	+75,03

Примітка. Розраховано на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Отже, проведені нами розрахунки засвідчили, що коефіцієнт абсолютної ліквідності ТОВ «Прикарпаттяексперт» становлять 6,3 та 10,16, що значно перевищує рекомендовані межі показника 0,2-0,35. До того ж ці показники протягом аналізованих років зросли на 61,26%.

Значення коефіцієнтів швидкої та поточної ліквідності є однаковим, оскільки на балансі Товариства немає виробничих запасів. За 2021 рік - 6,93, за 2022 – 12,13, що знову ж таки перевищує нормативне значення 1 і свідчить про те, що частина коштів Товариства не працює, а просто зберігається на банківських рахунках.

Через велику суму оборотних активів, підприємство є достатньо ліквідним у поточному періоді (до 1 року) та зможе швидко мобілізувати активи для погашення свої зобов'язань. Усі показники значно перевищують норму, оскільки кошти зберігаються на рахунках та частково у наявній дебіторській заборгованості, а поточні зобов'язання формуються за товар, роботи, послуги і з внутрішніх джерел (за розрахунками з бюджетом, з оплати праці та за страхуванням). Надмірна ліквідність на підприємстві теж не є бажаною, оскільки наявні кошти можна інвестувати у фінансові інструменти, таким чином диверсифікувавши джерела отримання доходів.

Для того, щоб зрозуміти, чи підтримується платоспроможність Товариства на довгострокову перспективу, проведемо розрахунок показників фінансової стійкості (таблиця 2.6)

Таблиця 2.6.

Показники фінансової стійкості ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Показник	Порядок розрахунку	Розрахунок за рік		Зміна за період	
		2021	2022	абсол.	Відносна, %
Власний оборотний капітал.	Оборотні активи – Поточні зобов'язання	$65,9-9,5=56,4$	$97,1-8,0=89,1$	+32,7	+57,97

Продовж. табл. 2.6

Коефіцієнт фінансової незалежності	Власний капітал / Сума пасивів	91,7/101,2=0,906	117,6/125,6 =0,936	+0,03	+3,31
Коефіцієнт маневрування власного капіталу.	Власні оборотні кошти / Власний капітал	56,4/9,5=5,93	89,1/8=11,14	+5,47	+92,2%

Примітка. Розраховано на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Сума власного оборотного капіталу – це сума оборотних активів, сформованих Товариством виключно за рахунок власного капіталу. Фактично – це показник, на який можуть розраховувати менеджери підприємства для забезпечення його поточної діяльності у поточному періоді. Зростання суми власного оборотного капіталу є позитивною тенденцією та засвідчує суму коштів, що залишається в Товариства після вирахування суми його зобов'язань.

Сума власного оборотного капіталу у 2021 році склала 56,4 тис. грн., у 2022 році – 89,1 тис. грн., що складає +57,97% за період.

Розраховані нами значення коефіцієнта фінансової незалежності ТОВ «Прикарпаттяексперт» перевищують нормативні значення (0,5) і при проведенні розрахунків, ми бачимо, що ТОВ дотримується нормативного значення даного показника в усіх аналізованих періодах, тобто є достатньо незалежним від зовнішніх джерел фінансування. Значення коефіцієнта склало 0,906 у 2021 році, 0,936, що на 3,31% більше, у 2022.

Коефіцієнт маневрування власного капіталу складає 5,93 та 11,14 відповідно за 2021 та 2022 роки. приріст коефіцієнта склав 92,2% за період.

Значення показника свідчить про те, що у підприємства відсутні довгострокові зобов'язання, тобто інвестування коштів в основні засоби здійснюється за рахунок власного капіталу, а обігові активи поповнюються за рахунок поточних зобов'язань, що є більш гнучким джерелом капіталу порівняно із довгостроковими.

За результатами проведеного нами аналізу, ми можемо стверджувати, що ТОВ «Прикарпаттяексперт» працює достатньо ефективно. Не зважаючи на те, що показники ділової активності погіршилися, але обсяги зростання дебіторської заборгованості не є критичними, тому підприємство може погасити їх. Також у Товариства існує надмірна ліквідність, що свідчить про те, що частина коштів просто зберігається на рахунках підприємства і не працює належним чином. Натомість значення показників фінансової стійкості засвідчують те, що підприємство може підтримувати платоспроможність на високому рівні у довгостроковому періоді та є незалежним від позикового капіталу, що є надзвичайно важливим станом, особливо в умовах війни.

2.3. Аналіз впливу фінансових результатів ТОВ «Прикарпаттяексперт» на показники рентабельності

Важливу роль у відтворювальному процесі діяльності будь-якого підприємства відіграє сума його чистого доходу від реалізації послуг. Сума коштів, що надходить від реалізації спрямовується на покриття витрат; відшкодування вартості спожитих у процесі виробництва засобів виробництва; сплату податків, зборів та обов'язкових платежів до бюджету.

Сума чистого доходу від реалізації послуг відображається у Звіті про фінансові результати Товариства. Проте важливою є не лише сума і її тенденція, а й її здатність покривати понесені витрати повною мірою, а ще краще перевищувати їх на суму одержаного прибутку.

У 2021 році сума чистого доходу (виручки) від реалізації продукції ТОВ

«Прикарпаттяексперт» склала 254,6 тис. грн, у 2022 – 87,8 тис. грн. Як бачимо, все ж таки через війну обсяги виручки скоротилися майже втричі.

Основними формами впливу на розмір виручки від реалізації послуг є:

- кількість укладених угод;
- вартість наданих Товариством послуг.

Загалом, протягом 2021-2023 років Товариство взяло участь у 34 тендерах, результати яких за 2021 – 2022 роки ми відобразимо в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Результати участі ТОВ «Прикарпаттяексперт» в тендерах на надання послуг з оцінки бюджетним організаціям та органам місцевого самоврядування, грн

	2021	2022	2023
Вартість угод	31900	62600	8700

Як бачимо, не зважаючи на те, що у 2022 році сума чистого доходу від реалізації послуг знизилася, Товариство брало участь у тендерних закупівлях, в результаті яких отримало 62600 грн за надання послуг. Вважаємо, причиною цього може бути проведення тендерів до початку війни, та відповідно необхідності надання послуг згідно укладених договорів.

Протягом цього періоду Товариство надавало послуги з оцінки майна та майнових прав деяким Управлінням Коломийської міської ради, Івано-Франківському обласному центру зайнятості, Нижньовербізькій сільській раді, КНМП «Рогатинська центральна районна лікарня», Комунальному некомерційному підприємству "Центр первинної медичної і консультативно-діагностичної допомоги Івано-Франківської міської ради" та іншим організаціям.

Проте, вже в 2023 році кількість угод скоротилася, а вартість угод склала лише 8700 грн., що на 72,7% менше показника 2021 року, та на 86,1% менше вартості угод 2022 року.

Фінансовий результат являє собою приріст (чи зменшення) вартості

власного капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період. Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого свідчить про результативність та ефективність ведення фінансово-господарської діяльності підприємством та відповідно можливість нарощувати суми вкладених у цю діяльність ресурсів.

Збитки ж навпаки є ознакою втрати фінансових ресурсів, а їх регулярність призведе до того, що підприємство збанкрутує.

Визначення фінансового результату полягає у розрахунку суми чистого прибутку або збитку за підсумками звітного періоду. Чистий прибуток формується поступово за підсумками року від усіх видів звичайної та надзвичайної діяльності Товариства «Прикарпаттяексперт» і включає формування таких показників, що відображаються у Звіті про фінансові результати (за формою №2-мс): чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); валовий прибуток; фінансовий результат від операційної діяльності; фінансовий результат до оподаткування; чистий прибуток.

Ми провели аналіз динаміки показників, що характеризують результативність ведення діяльності Товариством, результати його занесли в таблицю 2.8

Таблиця 2.8

Формування прибутку на ТОВ «Прикарпаттяексперт» у 2021 -2022 роках

	2021	2022	Приріст, абсол.	Темп приросту, %
Чистий дохід від реалізації продукції	254,6	87,8	-166,8	-65,5
Собівартість реалізованої продукції	234,6	61,9	-172,7	-73,6
Фінансовий результат до оподаткування	20	25,9	5,9	29,5
Чистий фінансовий результат (прибуток)	20	25,9	5,9	29,5

Примітка. Розраховано на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Отже, як бачимо, за результатами аналізованого періоду, підприємство працювало прибутково.

Деяко знизилися показники прибутковості та відповідно результативності діяльності у 2022 році:

- чистий дохід від реалізації продукції зріс на 65,5%% протягом 2022 року та склав на кінець періоду 87,8 тис. грн;

- собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) складала 234,6 тис. грн. в 2021 та відповідно 61,9 тис. грн. у 2022 році, тобто зниження склало 73,6% (172,7 тис. грн.)

- фінансовий результат до оподаткування також зріс на 5,9 тис. грн. та відповідно на 29,5% та становив 25,9 тис. грн. на кінець 2022 року;

- чистий фінансовий результат становив дорівнював фінансовому результату до оподаткування, оскільки підприємство не платить податку на прибуток, а перебуває на спрощеній системі оподаткування, а саме є платником 3 групи, що означає сплату єдиного податку з чистого доходу від реалізації послуг у розмірі 5%.

Характер операційної діяльності підприємства визначається специфікою сфери або галузі економіки, до якої вона належить. Для ТОВ «Прикарпаттяексперт» доходом від операційної діяльності є доходи від надання послуг з оцінки об'єктів майна та інтелектуальної власності

Прибуток, що залишився на підприємстві після виплат (нерозподілений прибуток) спрямовується на створення резервного та інвестиційного фондів. Формування резервного фонду є обов'язковим для підприємства. Він є фінансовим компенсатором можливих відхилень від нормального обороту коштів або джерелом покриття додаткової потреби в них.

Сума нерозподіленого прибутку у відповідності до Звіту про майновий стан підприємства (Баланс) за 2022 рік складала 110,2 тис. грн., за 2021 рік – 84,3 тис. грн. Тобто бачимо поступове зростання за період, що безумовно є позитивним явищем.

Для більш детальної оцінки діяльності підприємства та розміру

отриманого прибутку рекомендують розраховувати показники рентабельності діяльності підприємства.

Показники рентабельності є відносними показниками, що дозволяють дати характеристику прибутковості підприємства з різних позицій і групуються згідно з інтересами учасників економічного процесу. Можливі зіставлення прибутку з факторами, які на нього впливають, формують множину показників рентабельності.

Проведений нами розрахунок показників рентабельності на основі фінансової звітності показаний у таблиці 2.9.

Таблиця 2.9

Показники рентабельності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Показник	Порядок розрахунку	Розрахунок за рік		Зміна
		2021	2022	абсол.
Рентабельність сукупного капіталу	Сума чистого прибутку/Валюту балансу	$20,0 \cdot 100 / 101,2 = 19,76\%$	$25,9 \cdot 100 / 125,6 = 20,6\%$	+0,84
Рентабельність власного капіталу	Сума чистого прибутку/Власний капітал	$254,6 \cdot 100 / 91,7 = 277,64\%$	$87,8 \cdot 100 / 117,6 = 74,66\%$	-202,98
Рентабельність активів	Сума чистого прибутку/Середня сума активів	$254,6 \cdot 100 / 101,2 = 251,58\%$	$87,8 \cdot 100 / 125,6 = 69,90\%$	-181,68
Рівень чистого прибутку	Сума чистого прибутку/Сума чистого доходу від реалізації послуг	$20,0 \cdot 100 / 254,6 = 7,86\%$	$25,9 \cdot 100 / 87,8 = 29,5\%$	+21,64

Примітка. Розраховано на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Рентабельність сукупного капіталу Товариства, що свідчить про те скільки гривень прибутку припадає на одну гривню вартості капіталу Товариства склала 19,76 та 20,6% відповідно у 2021 та 2022 роках. У 2022 році

рентабельність капіталу ТОВ «Прикарпаттяексперт» зросла на 0,84 в.п. порівняно з показником попереднього року.

Рентабельність власного капіталу ТОВ «Прикарпаттяексперт» була доволі високою і в 2021, і в 2022 роках, не зважаючи на те, що після першого року війни цей показник склав 74,66%, що значно менше довоєнного рівня, проте зважаючи на мінімальні суми вкладень для надання послуг підприємства рентабельність є доволі ґрунтовною.

У 2022 році рентабельність активів була нижчою порівняно зі значенням показника у 2021 році, проте доволі високою та склала 69,90, що знову ж таки обумовлено низьким рівнем початкових вкладень при наданні послуг Товариством. Абсолютне зниження значення цього показника ефективності склало -181,68 в.п.

Рівень чистого прибутку розраховується як процентне відношення чистого прибутку до чистого доходу від реалізації продукції, товарів, робіт, послуг за відповідний період і протягом 2022 року зріс, що означає вищу частку чистого прибутку у складі чистого доходу підприємства та відповідно більш ефективну роботу Товариства. у 2021 році значення показника становило 7,86%, у 2022 році 29,5%, що на 21,64 в. п вище.

Як бачимо, не зважаючи на складний період для вітчизняного бізнесу, загалом Товариство працює рентабельно, а рівень рентабельності є достатньо високим. Як ми вже зазначали вище, це обумовлене низьким рівнем початкових витрат при наданні послуг Товариством, а також високим рівнем кваліфікації його працівників, що дозволяє надавати послуги високої якості.

Також для того, щоб зрозуміти, що чинить вплив на прибуток Товариства, ми провели факторний аналіз його прибутку (таблиця 2.10)

Таблиця 2.10

Факторний аналіз прибутку ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Чистий дохід від реалізації послуг	Собівартість реалізованих послуг	Фінансовий результат до оподаткування	Зростання/зменшення		
			всього	за	за рахунок

2021	2021	2021	2022	2021	2022		рахунок ЧД	СВ
254,6	87,8	234,6	61,9	20	25,9	5,9	-166,8	-172,7

Примітка. Розраховано на основі даних фінансової звітності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

Отже, як бачимо, на зростання фінансового результату на 5,9 тис. грн. вплинуло зменшення показника чистого доходу на 166,8 тис. грн, та ще більше зниження собівартості -172,7 тис. грн., що власне дозволило згенерувати фінансовий результат вищий, ніж у попередньому періоді.

Ми провели дослідження сфери діяльності Товариства та із використанням інструменту SWOT-аналізу визначили основні передумови фінансового планування його діяльності.

Результати проведеного аналізу, що є початковим етапом при здійсненні стратегічного планування, подані в таблиці 2.11.

Таблиця 2.11.

Результати SWOT-аналізу діяльності ТОВ «Прикарпаттяексперт»

	Можливості	Загрози
Сильні / Слабкі сторони	Збільшення місткості ринку через зростання попиту на житло в західних областях України / Товариство працює в Івано-Франківській області (де попит на житло та послуги з оцінки майна зростає). Рівень купівельної спроможності внутрішньо переміщених осіб / Вміння працювати за програмами продажу житла для ВПО Велика кількість житлових та комерційних приміщень на локальному ринку / Висока кваліфікованість персоналу, досвід здійснення експертної оцінки, а також операцій з продажу та оренди нерухомості Малі суми початкових витрат /	Значний рівень конкуренції/ Компанія працює на локальному ринку, тобто має обмеження за обсягами діяльності Можливість падіння ринку нерухомості у найближчому майбутньому / Слабкий рівень охоплення ринку маркетинговою політикою компанії Посилення законодавчого обмеження ринку / Низький рівень впливу на рішення клієнтів Наявність сильних конкурентів / одночасне звернення клієнтів до кількох компаній з метою пошуку оптимального розміру вартості Низька можливість впровадження альтернативних послуг на ринку / Компанія працює із обмеженим

	<p>Товариство має налагоджену клієнтську базу та працює на ринку з 2000 року</p> <p>Можливості вільного входу на професійний ринок / Товариство працює на ринку з 2000 року</p> <p>Високий рівень рентабельності операцій / Фахівці Товариства обирають оптимальні схеми оподаткування операцій з купівлі – продажу, оренди житла</p>	<p>переліком послуг та не має можливості впровадження нових послуг</p>
--	---	--

Зовнішні фактори, що впливають на підприємство не можливо контролювати, проте Товариство може працювати із врахуванням своїх сильних та слабких сторін.

Отже, як бачимо, за результатами своєї діяльності, у 2022 році підприємство показало дещо меншу ефективність, що відобразилося на показниках ділової активності та рентабельності. Проте результати діяльності підприємства є позитивними, так сума прибутку за 2022 рік зросла порівняно із сумою за 2021 рік. Цьому сприяло зниження собівартості більшими темпами, ніж падіння доходу.

Також зважаючи на показники Балансу та Звіту про фінансові результати, підприємством збільшило обсяги своєї діяльності, що є позитивною тенденцією.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

3.1. Особливості ведення фінансово-господарської діяльності підприємств в умовах війни

Підприємництво завжди належало до ризикових видів діяльності, оскільки прийняття рішень щодо реалізації його функцій вимагає від керівників і менеджерів високого рівня професіоналізму та гнучкості. В умовах війни цей процес набуває ще більшої складності та непередбачуваності. Військові дії суттєво впливають на економіку країни, зокрема на функціонування підприємств, що змушені адаптуватися до нових реалій.

В таких умовах суб'єкти господарювання стикаються з низкою унікальних викликів, серед яких - знищення інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів, втрати ринків збуту, дефіцит фінансових ресурсів та кадрові проблеми. Саме тому дослідження особливостей роботи підприємств в умовах війни дозволить зрозуміти, як підприємства можуть ефективно функціонувати в екстремальних умовах, забезпечуючи свою життєздатність та підтримуючи економіку країни в цілому. У цьому контексті важливо проаналізувати практики, які допомагають підприємствам адаптуватися до воєнних умов, зберігати фінансову стійкість та мінімізувати негативні наслідки.

Статистичні дані засвідчують, що після 24 лютого 2022 року, близько 49% відсотків підприємств припинили чи призупинили свою фінансово-господарську діяльність. Цьому передувала хвиля зупинки роботи бізнесів, обумовлена результатами пандемії, тому економіка держави одразу відчула вплив цих процесів. На рис. 3.1. відображено кількість реєстрацій та припинень діяльності підприємства у 2021 – 2023 роках.

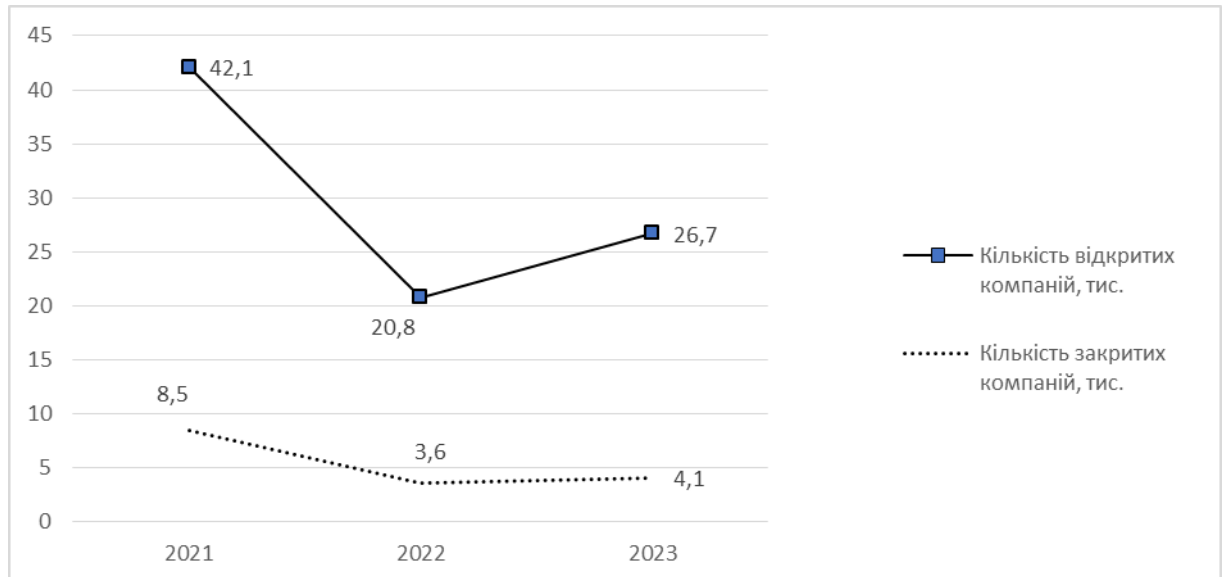

Рис. 3.1. Динаміка закриття та відкриття компаній в Україні протягом 2021 – 2023 рр. [5]

Інтенсивність закриттів підприємств найбільше зросла в Одеській, Київській та Запорізькій областях та була зумовлена не лише погіршенням економічних умов для ведення підприємницької діяльності, а й тим, що у ці регіони були переміщені підприємства з окупованих територій, які не змогли продовжувати свою діяльність в тилових регіонах. Загалом по Україні у 2021 році припинило свою діяльність близько 8500 підприємств, у 2022 – 3,6 тис., у 2023 році – 4,1 тис. Якщо провести аналіз закриття підприємств за сферами діяльності, то найбільша частка припинення діяльності у сферах сільського господарства та надання юридичних послуг.

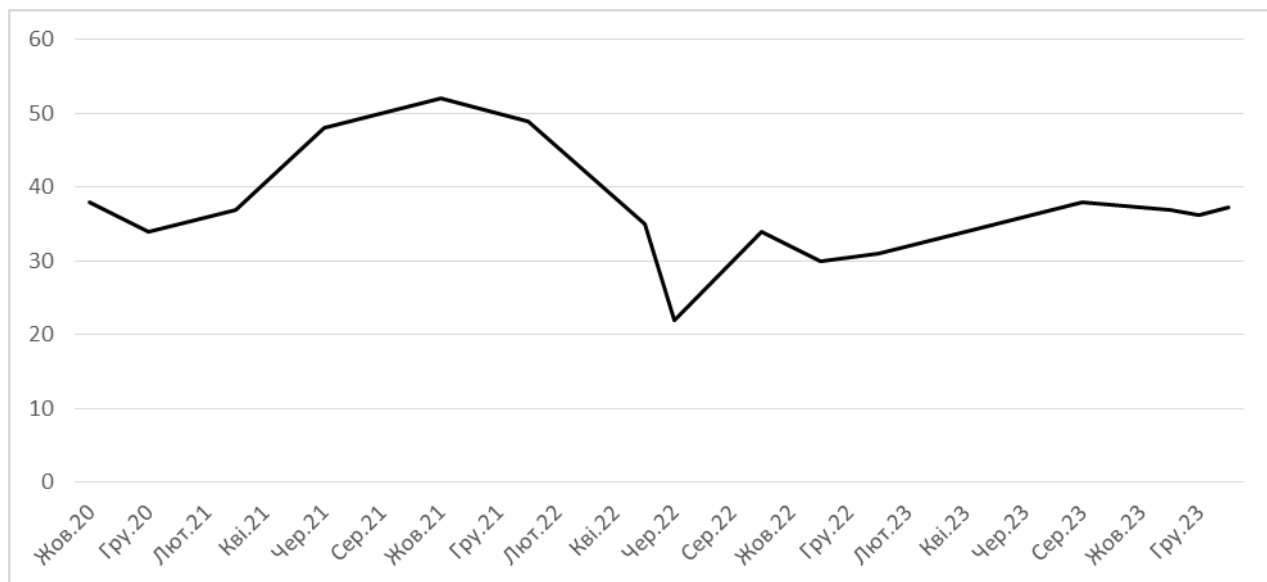
Проте, кількість зареєстрованих підприємств протягом цього періоду була на порядок вище: відповідно 42,1 тис., 20,8 тис. та 26,7 тис. у 2021, 2022 та 2023 роках. Це означає, що український бізнес адаптувався до викликів війни та зумів віднайти нові можливості для реалізації своєї продукції, робіт чи послуг. Найбільша кількість підприємств, що працювали під час війни географічно була розміщена у Київській (44675 підприємств), Харківській (14139), Дніпропетровській (12128), Львівській (10837), Одеській (10856), Запорізькій

(5271), Вінницькій (4532), Хмельницькій (4228), Миколаївській (4095) областях.

Це пов'язано із тим, що частина підприємств, виробничі потужності яких були розміщені на території бойових дій, перемістилася у прифронтові області або у великі міста.

Щоб зрозуміти наслідки впливу війни на роботу вітчизняного бізнесу, ми використаємо показник індексу активності бізнесу (Ukrainian Business Index), динаміка якого показана на рисунку 3.1.

Індекс показує наскільки активним та спроможним є вітчизняний бізнес до нарощення товарообороту і створення робочих місць. Цей показник розраховується при проведенні Дослідження в межах Програми розвитку ООН (UNDP) «Підтримка України» та публікується на платформі Бізнес. Дія [13]. Результати розрахунку можуть перебувати у межах від 1 до 100 (максимальна активність бізнесу).

Примітка. Побудовано на основі [13]

Рис. 3.1. Динаміка Індексу активності бізнесу (Ukrainian Business Index)

Як бачимо, у періоди впливу негативних факторів зовнішнього середовища роботи бізнесу, значення індексу зменшувалося. Так, за підсумками

року пандемії COVID-2019, бачимо значення індексу в межах 34, у 2021 році активність бізнесу починає наростати та у жовтні досягає показника 52, що спершу поступово знижується у зв'язку із очікуванням початку війни, а пізніше під впливом ризиків, пов'язаних із війною та обмеженнями здійснення фінансово-господарської діяльності через впровадження воєнного стану у червні значення UBI досягає свого мінімуму. Зважаючи на державні програми щодо підтримки бізнесу та можливість пільгового оподаткування, підприємства починають адаптуватися до нових умов роботи і у серпні 2023 року значення показника становить 38,2, в грудні - 36,3, а в січні 2024 року 37,3.

Якщо провести аналіз діяльності держави щодо підтримки бізнесу в умовах війни, то можемо виокремити заходи та програми, що мали на меті допомогти підприємствам продовжувати свою діяльність.

Складним, проте вірним рішенням Уряду було введення додаткових пільг у сфері оподаткування бізнесу, метою яких була підтримка здатності підприємств-резидентів працювати в умовах війни. У березні 2022 р. був прийнятий Закон України № 2120-IX “Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану”, який передбачає введення ряду змін у податкову систему.

Цим законом встановлено:

1) можливість для фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб із сумою продажів до 10 млрд. грн. сплати єдиного податку у розмірі 2% від суми одержаного доходу так, як сплачують платники єдиного податку (ЄП) третьої групи. При цьому підприємства звільняються від сплати ПДВ та податку на прибуток;

2) фізичні особи підприємці – платники ЄП першої і другої груп сплачують податок добровільно;

3) на вартість пального ПДВ нараховується у розмірі 7%, акцизний податок не нараховується;

4) збільшено розмір податкової знижки до 16% від суми благодійних внесків неприбутковим організаціям;

5) на період воєнного стану прийом електронних документів і надання електронних послуг проводиться у робочі дні з 8 до 18 години [28].

Для підприємств, які працювали на території бойових дій та планують релокацію своїх виробництв працює Програма релокації бізнесу, яка передбачає подачу заявки на сайті Міністерства економіки України про необхідність перевезення усього або частини обладнання, устаткування, виробничих потужностей. Тоді відповідно до сфери діяльності, спеціалізації, кількості працівників, потреб у приміщеннях та сировині, здійснюється пошук підходящих локацій та приймається рішення про переміщення.

У рамках Програми підприємства, що переміщують свої виробничі потужності з регіонів, де ведуться активні бойові дії, можуть отримати перелік доступних для релокації місць, допомогу із перевезенням (засобами АТ «Укрзалізниця» і АТ «Укрпошта», сприяння в поселенні персоналу підприємства чи пошуку нових співробітників, підтримку у відновленні логістики, закупівлі сировини та пошуку ринків збуту [33].

Наразі визначено 9 областей, які приймають релоковані бізнеси: Закарпатська, Львівська, Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька, Вінницька, південні райони Волинської та Рівненської.

Ще однією програмою, яка дає хороші результати є Програма «Доступні кредити 5-7-9».

На час дії воєнного стану урядом зменшено перелік обмежень за даною Програмою і цим розширив доступ багатьох суб'єктів господарювання до можливостей одержати недорогі ресурси для підтримки бізнесу.

Пріоритетними напрямками фінансування є

- потреби суб'єктів підприємництва, що здійснюють сільськогосподарську діяльність та працюють у сфері переробки сировини;
- відновлення зруйнованих через війну основних засобів (при наявності відповідних документів);
- підтримка діючих підприємств різних типів (мікро-, малих, середніх та великих) шляхом пролонгації діючих кредитів, що були одержані ними на

покриття потреби в оборотних коштах на період до 12 місяців, виробничі потужності яких розміщено (було розміщено) на територіях, що були тимчасово окуповані та де велися бойові дії;

– здійснення відбудови, ремонту чи заміни пошкодженої через бойові дії енергетичної інфраструктури ТЕЦ і ТЕС, що підтверджено відповідним актом, необхідних для сталого проходження осінньо-зимового періоду у відповідності до графіків виконання ремонтів основного обладнання електростанцій та теплоелектроцентралей, затвердженими Міненерго;

– фінансування підприємств, які здійснюють енергосервіс для підвищення енергетичної ефективності об'єктів державної та комунальної власності, виробництва електрики з альтернативних джерел без застосування зеленого тарифу [10].

Сплата відсотків під час війни здійснюється за рахунок коштів держави, також суб'єкти господарювання можуть одержати кошти під 0% річних із забезпеченням у вигляді 80% державної гарантії на термін, що залежить від напрямку використання коштів.

На реалізацію інвестиційного проєкту та на рефінансування заборгованості кредит надається щонайбільше на 5 років, для фінансування оборотного капіталу – на 3 роки [21].

Наразі доступ до дешевих джерел ресурсів є одним із основних потреб бізнесу. Також важливим є наявність кваліфікованого персоналу, достатня кількість платоспроможних клієнтів, послаблення обмежень щодо ведення діяльності тощо. Однією із найбільших проблем бізнесу залишаються відключення електроенергії, що знижує результативність та ефективність фінансової діяльності підприємств, а також повертає багато проблем, які були стабілізовані: наявність простоїв, проблеми із логістикою, зниження обсягів продажів, псування продукції, неможливість в повному обсязі надавати послуги і т.п. [11].

Проте працюючи в надзвичайно жорстких умовах, власники малого та середнього бізнесу прогнозують покращення результатів діяльності своїх

підприємств, якщо у січні 2022 року значення показника очікування від результатів діяльності підприємства був на рівні 10,3%, то станом на січень 2024 року відсоток зростання його склав 20,7%.

Згідно дослідження, проведеного у рамках Проєкту «Ukraine Support Tracker», з початку війни Україна отримала у допомогу, що мала військовий, фінансовий та гуманітарний характер від 40 країн та інституцій світового рівня. Для підприємств стали доступними нові можливості торгівлі з Європейським союзом, Канадою та Великобританією, які скасували мита та квоти на українські товари, створено умови для експорту товарів українського виробництва [17].

Все це дозволяє зробити висновок, що український бізнес здатен бути гнучким, інноваційним та соціально відповідальним, це допомагає йому адаптуватися до сучасних реалій та втримуватися на ринку попри несприятливі умови його функціонування.

3.2. Шляхи підвищення ефективності управління діловою активністю та рентабельністю суб'єктів господарювання

Основною ознакою ефективної роботи бізнесу є виявлення можливостей для подальшого розширення діяльності, формування фінансового потенціалу для роботи у майбутніх періодах та забезпечення розвитку за рахунок найбільш повного та раціонального використання внутрішніх резервів із врахуванням змін зовнішнього середовища.

Під час проведення даного дослідження, ми виявили, що усі показники фінансового стану підприємства перебувають між собою у тісному взаємозв'язку. Вплив зміни одного показника на зміну іншого може бути зворотній, проте він існує і тому можна впливати на одні показники діяльності через управління складовими іншими показників.

Власне якщо розглядати взаємозв'язок між показниками ділової

активності та рентабельності, то механізм їх взаємодії, на нашу думку, виглядає наступним чином (рис. 3.3.):

Примітка. Складено автором

Рис. 3.3. Механізм забезпечення ефективності роботи підприємства через вплив на складові ділової активності та рентабельності

Отже, як бачимо для того, щоб збільшити рівень показників рентабельності підприємства, варто у першу чергу починати підвищувати ефективність управління оборотними активами та складовими капіталу, що формують ділову активність підприємства.

Об'єктами фінансового управління виступають: виробничі запаси, дебіторська заборгованість, сума оборотних коштів загалом, сума поточної кредиторської заборгованості та власного капіталу.

Ми сформуваємо дві групи основних завдань, які має виконати підприємство для забезпечення ефективного управління активами та пасивами.

При управління активами підприємство повинне:

1. Систематизувати та проводити постійний аналіз інформації про клієнтів, замовників, інших дебіторів підприємства. Це може бути здійснено за допомогою формування внутрішніх баз даних, або при наявності коштів на основі програм CRM-планування, придбаних та адаптованих конкретно під діяльність підприємства;

2. Здійснювати постійний моніторинг вартості і структури дебіторської заборгованості шляхом опрацювання укладених з клієнтами договорів;

3. Розробити політику підприємства щодо роботи із дебіторською заборгованістю – чітко прописати максимальну частку одного дебітора, максимальні терміни повернення, джерела комунікації, процедури нагадування про повернення і т.п.;

4. Здійснити налагодження швидких логістичних поставок на підприємство;

5. Провести аналіз простроченої дебіторської заборгованості, зокрема виявити причини прострочення, провести аналіз динаміки вартості такої заборгованості та обґрунтувати методи для прискорення її інкасації. Визначити заходи, що в майбутньому дозволять запобігти виникненню такої заборгованості.

6. Комунікація із постачальниками, з метою одержання знижок на вартість сировини і матеріалів;

7. Розробка варіантів рефінансування дебіторської заборгованості. Це може бути факторинг (одержання кредиту під заставу кредиторської заборгованості), кредит під облік векселів (лише якщо дебіторська заборгованість була оформлена векселем), спонтанне рефінансування (надання знижки у разі швидкого погашення дебіторської заборгованості) і т.п.

8. надання рекомендацій щодо зменшення фактично або потенційно неплатоспроможних покупців.

Основними завданнями щодо управління елементами капіталу полягають у наступному:

1. Формування оптимальної структури капіталу підприємства шляхом поєднання сум фінансових ресурсів, залучених із власних та позикових джерел;

2. Залучення обґрунтованих сум кредитів, які підприємством може вчасно погасити та відсотки за якими не будуть занадто сильним навантаженням на підприємство;

3. Пошук джерел фінансування із мінімальною вартістю залучення. Для фінансування капіталу підприємства може використовуватися кілька джерел, проте через використання моделі середньозваженої вартості (СЗВК), підприємство може знайти найдешевший варіант їх поєднання.

$$СЗВК = \sum Vi * Ci \quad (3.1)$$

де V_i — вартість i -го джерела коштів у відсотках;

C_i — частка i -го джерела коштів у загальній сумі капіталу, у відсотках;

Кількість джерел може бути різною.

4. Залучення кредиторської заборгованості у розмірі, що дозволить максимізувати приріст власного капіталу, рівень такої максимізації визначається на основі показника ефекту фінансового левериджу (ЕФЛ), формула для розрахунку якого наступна:

$$E\Phi Л = (1 - C_{ппр}) * (K_{вpa} - ПK) * (ЗK / BK) \quad (3.2)$$

де $K_{вpa}$ – коефіцієнт валової рентабельності активів у відсотках; $ПK$ – процент за кредит, у відсотках, $ЗK$ – вартість залученого капіталу підприємства; BK – вартість власного капіталу підприємства.

Рішення приймається за критерієм максимального значення ЕФЛ.

5. Цільове використання кредитних коштів передбачає фінансування діяльності чи активів, чітко визначених договором на залучення капіталу.

6. Ефективне використання капіталу підприємства – вкладення його в найбільш перспективні напрямки діяльності суб'єкта господарювання або в ті, що забезпечують надходження прибутку.

7. Підвищення рівня конкурентоспроможності через відстрочку платежів – шляхом комунікації з кредиторами скоординувати терміни погашення кредиторської заборгованості із термінами надходження виручки.

Управління діловою активністю та рентабельністю підприємства в умовах війни дещо відрізняється від такого управління у мирний час. Зважаючи на перебої з електрикою, проблеми з логістикою, високі темпи інфляції не дозволяють правильно спланувати витрати і терміни виконання угод.

З початку війни показники оборотності зменшилися на усіх підприємствах, особливо гостро це відчув непродовольчий сектор, бо населення спершу переорієнтувалося у першу чергу на придбання товарів та одержання послуг першої необхідності. Проте протягом першого року і бізнес, і його клієнти адаптувалися до нових реалій і зважаючи на те, що частина населення втратила майно чи їхнє майно зазнало пошкоджень, або ж виникла потреба переїзду та облаштування побуту в нових регіонах, то велика частина підприємств інших галузей діяльності відновила свою роботу.

При оцінці ефективності роботи підприємства, а зокрема показників ділової активності та рентабельності варто орієнтуватися на показники, розраховані за періоди до війни. Якщо працюючи у період воєнного стану,

підприємство не суттєво знизило обсяги збуту, то можемо говорити про достатній рівень ефективності управління його активами та заборгованістю.

Якщо ж чистий дохід суб'єкта господарювання перевищує межу рентабельності, а обсяги реалізації – обсяги беззбиткового виробництва, то під час війни така діяльність вважається доволі ефективною. І у випадку зростання показників ефективності та оборотності, маємо розуміти, що бізнес досягнув належного рівня гнучкості та адаптувався.

ВИСНОВКИ

Економічна нестабільність вимагає ухвалення обдуманих управлінських рішень та оцінки їх впливу на зовнішнє середовище діяльності суб'єкта господарювання. Тому дослідження сутності ділової активності та рентабельності дозволяє побачити зміни в економіці, які вимагають уваги до ефективного використання ресурсів і фінансового стану підприємств.

Ділова активність підприємства – це систематичні зусилля на рівнях макро- та мікрорівнях управління, спрямовані на підвищення ефективності його діяльності з метою стимулювання його розвитку, збільшення зайнятості та оптимального використання ресурсів для досягнення конкурентоспроможності на ринку та формування інноваційного потенціалу.

Рентабельність є відносним показником ефективності виробництва та показує рівень віддачі активів і ефективності використання капіталу у фінансово-господарській діяльності.

Показники ділової активності та рентабельності однаково показують ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства, проте між ними є велика різниця: перші показують ефективність підприємства, виходячи із його взаємодії із зовнішнім середовищем, другі – рівень ефективності використання усіх елементів внутрішнього середовища підприємства.

Ділова активність охоплює усі сфери реалізації підприємницької діяльності, а саме фінансову, виробничу, маркетингову та логістичну, тому дає можливість врахувати зовнішні та внутрішні фактори впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства.

Існує відмінність між різними показниками, що характеризують ефективність діяльності підприємства, проте якщо розглядати методики оцінки такої ефективності, то у першу чергу варто звертати увагу на зазначене у нормативно-правових актах і методичних рекомендаціях для такої оцінки.

Ми провели аналіз ділової активності та рентабельності ТОВ

«Прикарпаттяексперт». Аналіз активів підприємства, а також показників, що характеризують їх склад та структуру, дозволяє зробити висновок, що не зважаючи на початок війни, підприємство нарощувало обсяги своєї діяльності. Проте, за даними Звіту про фінансові результати, бачимо, що продажі послуг підприємства впали. Підприємство працює у тиловому регіоні, який протягом 2022 року приймав внутрішньо переміщених осіб, тому попит на послуги Товариства протягом аналізованого періоду залишався, але частина корпоративних клієнтів заморозила чи припинила свою діяльність, що й вплинуло негативно на фінансові результати діяльності підприємства.

ТОВ «Прикарпаттяексперт» працює достатньо ефективно. Не зважаючи на те, що показники ділової активності погіршилися, але обсяги зростання дебіторської заборгованості не є критичними, тому підприємство може погасити їх. Також у Товариства існує надмірна ліквідність, що свідчить про те, що частина коштів просто зберігається на рахунках підприємства і не працює належним чином. Натомість значення показників фінансової стійкості засвідчують те, що підприємство може підтримувати платоспроможність на високому рівні у довгостроковому періоді та є незалежним від позикового капіталу, що є надзвичайно важливим станом, особливо в умовах війни.

За результатами своєї діяльності, у 2022 році підприємство показало дещо меншу ефективність, що відобразилося на показниках ділової активності та рентабельності. Проте результати діяльності підприємства є позитивними, так сума прибутку за 2022 рік зросла порівняно із сумою за 2021 рік. Цьому сприяло зниження собівартості більшими темпами, ніж падіння доходу. Також зважаючи на показники Балансу та Звіту про фінансові результати, підприємством збільшило обсяги своєї діяльності, що є позитивною тенденцією.

Управління діловою активністю та рентабельністю підприємства в умовах війни дещо відрізняється від такого управління у мирний час. Зважаючи на перебої з електрикою, проблеми з логістикою, високі темпи інфляції не дозволяють правильно спланувати витрати і терміни виконання угод.

З початку війни показники оборотності зменшилися на усіх підприємствах, особливо гостро це відчув непродовольчий сектор, бо населення спершу переорієнтувалося у першу чергу на придбання товарів та одержання послуг першої необхідності. Проте протягом першого року і бізнес, і його клієнти адаптувалися до нових реалій і зважаючи на те, що частина населення втратила майно чи їхнє майно зазнало пошкоджень, або ж виникла потреба переїзду та облаштування побуту в нових регіонах, то велика частина підприємств інших галузей діяльності відновила свою роботу.

При оцінці ефективності роботи підприємства, а зокрема показників ділової активності та рентабельності варто орієнтуватися на показники, розраховані за періоди до війни. Якщо працюючи у період воєнного стану, підприємство не суттєво знизило обсяги збуту, то можемо говорити про достатній рівень ефективності управління його активами та заборгованістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гринькевич О.А., Кіндрацька Г.І. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління діловою активністю підприємств. *Економічний аналіз*. 2010. Випуск 6. С. 215.
2. Alvarez, T., Sensini, L., & Vazquez, M. (2021). Working capital management and profitability: Evidence from an emergent economy. *International Journal of Advances in Management and Economics*, 11(1), 32-39. URL: <https://managementjournal.info/index.php/IJAME/article/view/689/573>
3. Hoque A. The effect of entrepreneurial orientation on Bangladeshi SME performance: Role of organizational culture. *International Journal of Data and Network Science*. 2018. Vol. 2. № 1. P. 1–14
4. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств: підручник / В.Г. Андрійчук. [2-е вид.]. К. : КНЕУ, 2002. 624 с.
5. Велика війна: частка закритих юридичних компаній зросла у 2 рази. *Скільки Скільки?* URL: <https://skilky-skilky.info/velyka-viyna-chastka-zakryttiv-iurydychnykh-kompaniy-zroslo-u-2-razy/>
6. Гончаров А.Б. Фінансовий менеджмент : навч. посібник. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2003. 240 с.
7. Горобець Т.А., Гончарук А.Г. Методичний підхід до оцінки ефективності діяльності підприємств малого та середнього бізнесу. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. Випуск №5 (73). С. 77-86.
8. Гречко А. В., Гречухін А. С. Оцінка ефективності виробничої діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2016. №1. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/1_2016/44.pdf.
9. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т, Погріщук Б.В. Економіка підприємства : навч. посібн. К. : Центр учбової літератури, 2010. 304 с.

10. Державна програма «Доступні кредити 5-7-9».UkrEXIMBank. URL: <https://www.eximb.com/ua/business/klientam-msb/msb-kredyty/derzhavna-programa-dostupni-kredyty-5-7-9/>
11. Десятнюк, О., Горват Т. Регулювання фінансової діяльності підприємств в умовах воєнної економіки: поточний стан та прогнози [Текст] / Оксана Десятнюк, Тетяна Горват // Світ фінансів. 2023. Вип. 2.С. 45-55.
12. Дончак Л.Г., Ціхановська О.М. Ділова активність підприємства та шляхи її зміцнення. Економіка і суспільство. 2017. №10. С. 250 – 255.
13. Дослідження стану та потреб бізнесу в умовах війни: результати опитування в грудні 2023 – січні 2024 року. 29.02.2024. Сайт Бізнес.Дія. URL: <https://business.diiia.gov.ua/cases/novini/doslidzenna-stanu-ta-potreb-biznesu-v-umovah-vijni-rezultati-opituvanna-v-grudni-2023-sicni-2024-roku>
14. Кисіль, Я., Кисіль, М., Тітенко, З. (2023). Рентабельність як основний показник ефективності управління активами підприємства. *Молодий вчений*, 9 (121), 18-21. <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-9-121-4>
15. Класифікація видів економічної діяльності. Сайт Державної служби статистики. URL: https://kved.ukrstat.gov.ua/KVED2010/70/KVED10_70_22.html
16. Кобилецький В. Р., Рентабельність. Сутність та показники / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «Financial Analysis online» [Електронний ресурс] – URL: <https://analizua.com/metodyka-rozrakhunku-2/229-rentabelnist>
17. Костенко Ю.О., Короленко О.Б., Гузь М.М. Аналіз фінансової стійкості підприємства в умовах воєнного стану. економіка і суспільство. 2022. Випуск 43. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-77>
18. Кошова В.Ю., Богацька Н.М. Ділова активність підприємства та резерви її підвищення. *Економічні студії*. 2018. №1 (19). url: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/533398>
19. Круглова, О., Козуб, В., Козуб, С., Наумова, Т., Акімова, Н., & Твердохліб, К. (2023). Уплив економічних та неекономічних чинників на рентабельність підприємства. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(48), 193–205. <https://doi.org/10.55643/fcapter.1.48.2023.3918>

20. Куриленко Т.П. Теоретичні аспекти визначення ділової активності. URL: www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nvamu/Ekon/2009_6/6.pdf. (дата звернення: 20.04.2024).

21. Маліновська О.Я.Ю, Борса О.Р., Особливості функціонування українського бізнесу під час воєнного стану. *Збалансоване природокористування*. 2023. №4. С. 57 – 65. DOI: 10.33730/2310-4678.4.2023.292710

22. Марусенко І.В., Дончак Л.Г. Ділова активність: теоретичні аспекти та особливості формування. *Економіка і суспільство*. 2018. Випуск 19. С. 501 – 505. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-76>

23. Масюк Ю. В., Качур В. С. Економічна сутність ділової активності підприємств та підходи до її оцінки. *Ефективна економіка*. 2019. № 10. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=7362> (дата звернення: 23.03.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.10.43](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.10.43)

24. Методичні рекомендації з аналізу і оцінки фінансового стану підприємств. Центральна спілка споживчих товариств України. Документ №v0006626-06, від 28.07.2006. Сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0006626-06#Text>

25. Нагорний П.Д., Базюк Д.С. Оцінка фінансового стану як передумова ефективного управління підприємством. *Трансформаційна економіка* 2023. № 1 (01). DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-1-8>

26. Павелко О. В., Попчук Д. О. Ліквідність, ділова активність і рентабельність: характеристика та особливості визначення окремих показників. *Вісник НУВГП. Серія «Економічні науки»*. 2022. Випуск 4 (100). С.115 – 131. DOI: <https://doi.org/10.31713/ve4202211>

27. Податковий кодекс України. Документ № 2755-VI у пот. ред від 01.04.2024 р. Сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>

28. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану. Закон

України № 2120-IX від 15.03.2022 р. Сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text>

29. Про затвердження методики аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки. Наказ Міністерства фінансів України №170 від 14.02.2006 року. Сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06#Text>

30. Про затвердження Положення Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. Наказ Міністерства фінансів України, Наказ Фонду Державного майна України №49/121 від 26.01.2001 у пот. ред від 19.02.2013 року. Сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0121-01#Text>

31. Про затвердження Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. Наказ Міністерства фінансів України, Фонду державного майна України №49/121 від 26.01.2001 р. у ред. від 19.02.2013 р. Сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0121-01>

32. Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану. Постанова Кабінету міністрів України №590 від 9 червня 2021 р. у пот. ред. від 29.02.2024 року. Сайт Верховної ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/590-2021-%D0%BF#Text>

33. Програма релокації підприємств. Сайт Міністерства економіки України. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Detail?lang=uk-UA&id=3e766cf9-f3ca-4121-8679-e4853640a99a&title=ProgramaRelokatsiiPidprimstv>

34. Савицька О. М., Салабай В. О. Ефективність діяльності та управління підприємством: особливості використання теорії, методології та результативності аналітичних досліджень. *Ефективна економіка*. 2019. № 6. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7126> (дата звернення: 28.05.2024). DOI: [10.32702/2307-2105-2019.6.55](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.6.55)

35. Сакун В. Ескроу-рахунок в купівлі нерухомості. DIM.RIA.URL: <https://dom.ria.com/uk/articles/eskrou-schet-pri-pokupke-nedvizhimosti-247455.html>

36. Третяк О.Д. Оцінка фінансового стану акціонерних товариств. *Фінанси України*. 2000. № 2. С. 98–103.

37. Чемчикаленко Р.А., Майборода О.В., Ланевський М.Є. Особливості комплексної оцінки фінансового стану підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. №13. С. 1263 – 1267. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/13_ukr/210.pdf

38. Ярославський А.О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2018. Випуск 20, частина 3. С.174 – 177.

39. Ясіновська І.Ф., Іщенко В.А. Ділова активність та шляхи її підвищення. *Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави*. Харків, 2019. URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/10/67.pdf>

40. Ясіновська І.Ф., Фелісеєв В.А. Ділова активність промислових підприємств України: оцінка, проблеми та напрями забезпечення. *Економіка та суспільство*. 2022. Випуск №44. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-16>